

DE GELIJKE BEGUNSTIGING VAN KINDEREN EN PLUSKINDEREN: EEN ANALYSE

Anouk Sys

Studentennummer: 01905187

Promotor: prof. dr. Annelies Wylleman

Commisaris: Evelien Mattelin

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in het Notariaat

Academiejaar: 2024 – 2025

Disclaimer: deze masterscriptie is een examendocument waarvan de inhoud niet werd gecorrigeerd

INHOUDSTAFEL

INLEIDING	4
TITEL I: HUIDIGE REGELGEVING	5
HOOFDSTUK 1: TESTAMENT	6
1.1. <i>Gelijke begunstiging tussen kinderen en pluskinderen</i>	7
1.2. <i>Inkorting in natura</i>	8
1.3. <i>Samenloop met de langstlevende echtgeno(o)t(e)</i>	9
1.4. <i>Onzekerheid voor het pluskind</i>	10
HOOFDSTUK 2: SCHENKING	11
2.1. <i>De punctuele erfovereenkomst</i>	11
2.2. <i>Zekerheid voor het pluskind</i>	12
HOOFDSTUK 3: DE ERFOVEREENKOMST.....	13
3.1. <i>De globale erfovereenkomst</i>	13
3.1.1. <i>Het betrekken van pluskinderen</i>	13
3.2. <i>De punctuele erfovereenkomst</i>	15
HOOFDSTUK 4: LEVENSVERZEKERING.....	16
4.1. <i>Levensverzekering als onrechtstreekse schenking of natuurlijke verbintenis?</i>	17
HOOFDSTUK 5: PLUSOUDERADOPTIE	19
5.1. <i>Twee soorten adoptie</i>	20
5.2. <i>Het nadeel van de toestemming</i>	21
5.3. <i>De gebondenheid door de plusouder</i>	22
HOOFDSTUK 6: CONCLUSIE.....	23
TITEL II: OPLOSSINGEN	25
HOOFDSTUK 1: DE INVOERING VAN HET PLUSKINDBEDING	26
1.1. <i>Het stiefkindbeding in Nederland</i>	26
1.1.1. <i>Erfrecht in Nederland</i>	26
1.1.2. <i>Begunstiging van stiefkinderen</i>	27
1.2. <i>De invoering in België</i>	30
1.2.1. <i>Het begrip ‘pluskind’</i>	32
1.2.2. <i>Impact van de beëindiging van de samenlevingsvorm</i>	36
HOOFDSTUK 2: AANPASSEN REGELING ERFOVEREENKOMST	40
2.1. <i>Aanpassing globale erfovereenkomst</i>	40

2.2. <i>Invoering van de overeenkomst tot verzaking aan de reserve</i>	41
HOOFDSTUK 3: VERWERPING VAN DE ERFRECHTELIJKE RESERVE	42
3.1. <i>Argumenten om de reserve te behouden</i>	43
3.2. <i>Argumenten om de reserve te verwerpen</i>	43
3.3. <i>Kritiek op het voorstel tot afschaffing</i>	45
BESLUIT	46
BIBLIOGRAFIE	49

Inleiding

1. Nieuw samengestelde gezinnen vormen vandaag een steeds groter deel van onze samenleving. Door echtscheidingen¹ en nieuwe relaties ontstaat een complexe dynamiek, aangezien partners vaak kinderen uit eerdere relaties meebrengen. Dit heeft niet alleen emotionele en praktische gevolgen, maar roept ook juridische vragen op, vooral op het gebied van familiale vermogensplanning.²

2. Een belangrijk vraagstuk binnen deze context is de gelijke begunstiging tussen de eigen kinderen en de pluskinderen. In de rechtsleer en rechtspraak wordt voornamelijk gesproken over stiefkinderen, maar deze thesis zal de term ‘pluskinderen’ hanteren. Het begrip ‘stiefkind’ draagt vaak een negatieve bijklank, terwijl het woord ‘pluskind’ benadrukt dat het kind een waardevolle aanvulling is binnen het gezin.³ In deze thesis wordt onder pluskind verstaan: een afstammeling van de partner, ongeacht of het gaat om gehuwden, wettelijk samenwonenden of feitelijk samenwonenden.

3. Hoewel biologische en adoptieve kinderen een wettelijk beschermde positie innemen in het erfrecht, geldt dit niet automatisch voor pluskinderen. De plusouder zal actief moeten optreden om het pluskind te begunstigen. Dit kan leiden tot spanningen bij de verdeling van nalatenschappen, waarbij de intenties van de plusouders niet altijd juridisch afdwingbaar zijn.

4. In het eerste deel van deze thesis wordt onderzocht in hoeverre de Belgische wetgeving tegemoetkomt aan de wensen van de plusouders. Er wordt gekeken welke juridische oplossingen er bestaan om een gelijkwaardige behandeling van kinderen en pluskinderen te waarborgen. In het tweede deel wordt onderzocht welke aanpassingen er kunnen worden gedaan om de hedendaagse regelgeving te verbeteren. Hier wordt voornamelijk stilgestaan bij het stiefkindbeding, zoals dat bestaat in Nederland.⁴

---

¹ Ongeveer 1/3 van de huwelijken resulteert in een echtscheiding: Statistiek Vlaanderen, ‘echtscheidingen’, 26 september 2024, <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/echtscheidingen>.

² Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, KAMER, 2016-2017, 25 januari 2017, nr. 54-2282/001, 5.

³ DRIESEN L., ‘Stiefouders of plusouders?’, 22 november 2018, <https://www.ludodriesen.be/2018/11/22/stiefouders-of-plusvaders/>.

⁴ Sinds de wijziging van het Nederlandse erfrecht in 2003 heeft men namelijk meer aandacht gegeven aan het pluskind en nieuw samengestelde gezinnen.

TITEL I: Huidige regelgeving

5. In de wetgeving is er op heden geen wettelijk erfrecht voorzien tussen pluskinderen en hun plusouder. De wetgever hanteert bij het bepalen wie erfgenaam is twee criteria: de bloedband en de huwelijksband of de band van wettelijk samenwonen.⁵ Het intestaat erfrecht berust op de vermoedelijke wil van de erflater, waarbij wordt uitgegaan van een affectieve band tussen de erflater en de intestate erfgenamen. Tussen de plusouder en het pluskind is dat niet altijd het geval.⁶ Pluskinderen worden daarom juridisch beschouwd als ‘vreemden’ wanneer het op erven aankomt.⁷ Als de plusouder aldus niets regelt, dan zal er aan het pluskind niets toekomen. Niettemin, bestaan er wel manieren om hen te begunstigen, namelijk via testament, schenking, erfovereenkomst, levensverzekering of adoptie. Al deze oplossingen vereisen een actief optreden van de plusouder.

---

⁵ GwH 20 november 2019, nr. 187/2019, ECLI:BE:GHCC:2019:ARR.187, overw. B.4.1.; GwH 18 februari 2010, nr. 15/2010, overw. B.3.1.

⁶ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, KAMER, 2004-2005, 10 juni 2005, nr. 51-1853/001, 3.

⁷ DEGEEST G., ‘De erfrechtelijke positie van het stiefkind in de nalatenschap van de stiefouder’, *TEP* 2016/1, (5) 7.

HOOFDSTUK 1: Testament

6. Dankzij een testament is het mogelijk om af te wijken van het wettelijk erfrecht. Een eenvoudige manier om een pluskind te begunstigen is door het pluskind een legataris te maken. Men dient weliswaar voor ogen te houden dat een testator niet in alle gevallen volledige beschikkingsvrijheid heeft over de nalatenschap. De testator wordt immers beperkt door de erfrechtelijke reserve. Dit is een deel van de nalatenschap dat door de wet beschermd wordt ten voordele van bepaalde reservatairen. Dit minimum kan hen niet ontnomen worden door de giften die de erflater gedaan heeft.⁸ Ons huidig erfrecht voorziet twee categorieën van reservatairen: enerzijds de kinderen van de erflater (of afstammelingen van deze kinderen, die bij plaatsvervulling opkomen) en anderzijds de langstlevende echtgenoot of echtgenote.⁹

7. De globale reserve of het voorbehouden erfdeel van de kinderen bestaat uit de helft van de rekenboedel.¹⁰ De reserve van de langstlevende is een abstracte of concrete reserve. De abstracte reserve bestaat uit het vruchtgebruik van de helft van de rekenboedel.¹¹ De concrete reserve betekent dat de langstlevende minimum het vruchtgebruik van de voornaamste gezinswoning ten tijde van het overlijden en het daarin aanwezige huisraad moet krijgen.¹²

8. Het deel waarover de erflater vrij kan beschikken, wordt het beschikbaar deel genoemd.¹³ Ook dit is de helft van de rekenboedel. Overschrijdt de erflater het beschikbaar deel door giften, dan zullen de reservatairen inkorting kunnen vragen in de mate dat hun reserve hierdoor is aangetast.¹⁴ Hierbij worden de legaten eerst ingekort, waardoor pluskinderen niet hun gehele legaat zullen bekomen, indien begunstigd bij testament.¹⁵ Er dient te worden beklemtoond dat de inkorting geen automatisme is. Het staat vrij aan de reservatairen om al dan niet de inkorting te vorderen.¹⁶ De reservebescherming is immers niet van openbare orde, maar

---

⁸ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, KAMER, 2016-2017, 25 januari 2017, nr. 54-2282/001, 6.

⁹ Art. 4.148 BW.

¹⁰ Art. 4.145 BW.

¹¹ Art. 4.147, §1 BW.

¹² Art. 4.147, §2 BW.

¹³ VYNCKE E. en LEIRE D., 'Beschikbaar deel en inkorting' in BARBAIX R. en VAN DEN BERGH B. (eds.), *Focus op nalatenschappen, schenkingen en testamenten*, Kluwer, 2023, (189) 190.

¹⁴ Art. 4.150, lid 1 BW.

¹⁵ Art. 4.155 BW.

¹⁶ VYNCKE E. en LEIRE D., 'Beschikbaar deel en inkorting' in BARBAIX R. en VAN DEN BERGH B. (eds.), *Focus op nalatenschappen, schenkingen en testamenten*, Kluwer, 2023, (189) 199.

louter van dwingend recht.¹⁷ De keuze om te verzaken aan de inkortingsvordering kan niet gemaakt worden voordat de nalatenschap is opgevallen.¹⁸ Een andersluidende erfvereenkomst is verboden en absoluut nietig.¹⁹ De kinderen zullen aldus na het sterven van hun ouder de keuze hebben om hun inkortingsvordering al dan niet te gebruiken.

1.1. Gelijke begunstiging tussen kinderen en pluskinderen

9. Indien het aantal kinderen en pluskinderen gelijk zijn, zal gelijke begunstiging tussen beiden steeds mogelijk zijn. Zowel de reserve als het beschikbaar deel bestaan immers uit de helft van de rekenboedel (voorbeeld 1). Zijn er meer kinderen dan pluskinderen, dan zal ook hier gelijke begunstiging mogelijk zijn, aangezien de kinderen samen minstens 50% krijgen. In dit geval is het zelfs mogelijk om de pluskinderen meer te geven dan de eigen kinderen (voorbeeld 2). Zijn er daarentegen meer pluskinderen dan kinderen, dan zal gelijke begunstiging niet mogelijk zijn (voorbeeld 3).²⁰ Ook in het geval dat de testator iemand anders begiftigt, zal er geen gelijke begunstiging meer mogelijk zijn (voorbeeld 4).²¹

Voorbeeld 1: Jan en Sabine hebben samen twee zonen, Piet en David. Daarnaast heeft Jan een dochter Louise en een zoon Simon uit zijn vorige relatie. Piet en David hebben recht op minstens de reserve, dus elk 25%. Sabine kan in haar testament haar beschikbaar deel gelijk verdelen tussen Louise en Simon. Iedereen zal dus 25% ontvangen.

Voorbeeld 2: Jan en Sabine hebben samen twee zonen, Piet en David. Daarnaast heeft Jan een dochter Louise. Sabine kan ervoor opteren in haar testament om zowel Piet, David als Louise $\frac{1}{3}$ te geven. De zonen zullen het legaat van Louise niet kunnen inkorten, aangezien het beschikbaar deel niet is overschreden en de reserve dus niet is aangetast. Meer nog, Sabine kan er zelfs voor opteren om het hele beschikbaar deel aan Louise te legateren zonder dat Piet en

---

¹⁷ Famrb. Namen (afd. Namen) 23 juli 2019, *Rev.not.b.* 2021, afl. 3163, 823; PUELINCKX-COENE M., 'Schenking via storting/overschrijving op een bankrekening waarop de schenker een volmacht heeft. Enkele aspecten van de vordering tot inkorting in waarde', *TBBR* 2013, afl. 7, (380) 383; PUELINCKX-COENE M., BARBAIX R. en GEELHAND N., 'Giften - Het voorbehouden deel (Partim III)', *TPR* 2013, afl. 1, (893) 893.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ Art. 4.242, §1 BW en art. 4.245, lid 1 BW.

²⁰ EVERAERT L., *Vermogensplanning & De impact van samenlevingsvormen*, Intersentia, 2019, 119.

²¹ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, KAMER, 2004-2005, 10 juni 2005, nr. 51-1853/001, 4.

David hier iets tegen kunnen doen. In dit geval zou Louise 50% krijgen en Piet en David elk 25%.

Voorbeeld 3: Jan en Sabine hebben samen een zoon, Piet. Daarnaast heeft Jan een dochter Louise en een zoon Simon uit zijn vorige relatie. Piet zal steeds recht hebben op 50% van de nalatenschap, aangezien dit zijn wettelijk reserve is. Sabine kan bij testament beslissen om haar beschikbaar deel te legateren aan Louise en Simon. Zij krijgen elk 25%. Als Sabine zou besluiten om elk $\frac{1}{3}$ te geven, dan wordt het beschikbaar deel overschreden en zal Piet de inkorting kunnen vragen.

Voorbeeld 4: Jan en Sabine hebben samen twee zonen, Piet en David. Daarnaast heeft Jan een dochter Louise en een zoon Simon uit zijn vorige relatie. Sabine wil haar kinderen en pluskinderen gelijk begunstigen, maar wil daarnaast ook haar nichtje 10 000 euro toekennen. Dit is echter deel van het beschikbaar deel, waardoor het niet meer mogelijk zal zijn om ook Louise en Simon 25% te geven. Doet Sabine dit toch, dan zullen Piet en David de legaten kunnen inkorten.

1.2. Inkorting in natura

10. Als een legaat wordt vermaakt aan een pluskind en het beschikbaar deel blijkt overschreden te zijn, dan zal de inkorting gebeuren in natura. Dit vormt een uitzondering op het principe dat de inkorting in waarde gebeurt. Artikel 4.150, laatste lid BW bepaalt dat de inkorting in volle of blote eigendom van legaten in natura gebeurt, wanneer de begiftigde geen erfgenaam is. Een pluskind heeft geen wettelijk erfrecht en is dus geen erfgenaam. Dit vormt een extra benadeling voor het pluskind, aangezien ook emotioneel waardevolle goederen bij inkorting moeten worden afgegeven. Indien een plusouder wenst om een specifiek goed aan een pluskind te geven, wordt er beter met een schenking gewerkt. Sinds het nieuwe erfrecht van 2018 gebeurt de inkorting van een schenking namelijk steeds in waarde.²²

---

²² Art. 4.150 BW.

1.3. Samenloop met de langstlevende echtgeno(o)t(e)

11. Naast het risico op inkorting, kan ook de situatie waarin er een langstlevende echtgenoot of echtgenote achterblijft leiden tot een ongelijke begunstiging. Het principe is dat de langstlevende in samenloop met afstammelingen het vruchtgebruik van de gehele nalatenschap verkrijgt.²³ In dit geval zullen zowel de legaten aan de pluskinderen als de legaten aan de kinderen in blote eigendom zijn. Daarentegen ontstaat er wel een ongelijke behandeling als de langstlevende in het testament beperkt wordt tot diens reserve. Als de langstlevende louter een abstracte reserve krijgt, dan zal het vruchtgebruik van de langstlevende wegen op het beschikbaar deel, aldus het deel dat aan de pluskinderen zal toekomen.²⁴ De wetgever heeft ervoor geopteerd om de reserve van de kinderen zoveel als mogelijk in volle eigendom te laten plaatsvinden.²⁵ Na de dood van de langstlevende zal het vruchtgebruik wel aanwassen bij de blote eigendom van de kinderen.²⁶

---

²³ Art. 4.17, §1 BW.

²⁴ Art. 4.146, §2, 2° BW.

²⁵ BERGHMAN S. en DEKNUDT G., 'Nieuw samengestelde gezinnen: langdurige erfenistwist of strategische vermogensplanning?' in DEKNUDT G., BERGHMAN S., DELAMEILLIEURE T., e.a. (eds.), *Nieuw-samengestelde gezinnen & Cohousing. VLN-Congres 28 november 2020*, Kluwer, 2020, (1), 3.

²⁶ CASMAN H., 'Actualia schenkingen', *NJW* 2011, deel 2: afl. 249, (594) 598.

1.4. Onzekerheid voor het pluskind

12. Een bijkomend nadeel is dat het pluskind nooit volledige zekerheid heeft omtrent de uitwerking van een legaat. Een testament blijft immers eenzijdig herroepbaar door de testator.²⁷ Sinds de arresten²⁸ van het Hof van Cassatie is die onzekerheid nog toegenomen. Daarin oordeelde ze het volgende:

‘In geval van een beschikking bij testament wordt de oorzaak van de beschikking overeenkomstig de bedoeling van de testator vermoed aanwezig te blijven tot op het ogenblik waarop het testament uitwerking krijgt, dit is het ogenblik van zijn overlijden. Indien evenwel de determinerende beweegreden van de gift, al dan niet buiten de wil van de testator, is verdwenen of weggevallen vóór zijn overlijden, kan de beschikking vervallen worden verklaard en krijgt ze geen uitwerking.’²⁹

Deze interpretatie is verruimd in vergelijking met oudere rechtspraak. Vroeger werd het wegvallen van de oorzaak enkel aanvaard wanneer het buiten de wil van de testator gebeurde.³⁰ Dit wordt nu niet meer vereist. Als een plusouder beslist om een legaat toe te kennen aan het pluskind – bijvoorbeeld vanwege een hechte affectieve band – dan bestaat de mogelijkheid dat dit legaat uiteindelijk geen uitwerking krijgt. Dit kan het geval zijn indien de relatie op het moment van overlijden verzuurd is geraakt, ongeacht of de testator deze verzuring zelf tot stand heeft gebracht of niet. Het verval treedt echter niet automatisch in werking en zal door degene die zich erop beroept, bewezen moeten worden.³¹

---

²⁷ Art. 4.132, §3 BW.

²⁸ Cass. 23 mei 2024, nr. AR C.23.0461.N; Cass. 19 oktober 2023, nr. AR C.23.0112.N, ECLI:BE:CASS:2023:ARR.20231019.1N.5, *Not.Fisc.M.* 2024, afl. 1; Cass. 21 januari 2000, nr. AR C.98.0335.F; Cass. 16 november 1989, nr. AR 8402.

²⁹ Cass. 23 mei 2024, nr. AR C.23.0461.N; Cass. 19 oktober 2023, nr. AR C.23.0112.N, ECLI:BE:CASS:2023:ARR.20231019.1N.5, *Not.Fisc.M.* 2024, afl. 1, (20) 21.

³⁰ Cass. 21 januari 2000, nr. AR C.98.0335.F; Cass. 16 november 1989, nr. AR 8402.

³¹ Art. 8.4 BW.

HOOFDSTUK 2: Schenking

13. Het is ook mogelijk om een pluskind te begunstigen door middel van een schenking. Als echter bij het openvallen van de nalatenschap blijkt dat het beschikbaar deel is overschreden, dan kunnen de kinderen deze schenkingen inkorten om hun reserve te bekomen.³² In tegenstelling tot legaten, gebeurt de inkorting hier in waarde.³³ Het pluskind zal het gekregen goed dus kunnen behouden. De kinderen moeten daarnaast eerst de eventuele legaten inkorten alvorens zij de gedane schenkingen kunnen aantasten. Volstaan de legaten niet, dan worden de schenkingen ingekort van recent naar oud.³⁴ De kans dat een schenking uitwerking krijgt, is aldus groter dan wanneer er met legaten wordt gewerkt.

2.1. De punctuele erfovereenkomst

14. Als plusouder kan je de schenking aan het pluskind veiligstellen. Uit artikel 4.152 BW blijkt dat het mogelijk is om een punctuele erfovereenkomst te sluiten met betrekking tot de inkortingsvordering. Op deze manier kunnen een of meerdere reservataire erfgenamen afstand doen van hun inkortingsvordering ten aanzien van een specifieke schenking. Hiervoor moet wel een zware en lange procedure doorlopen worden. Het voordeel is wel dat de afstand onherroepelijk is.³⁵ Het begiftigde pluskind verkrijgt hier aldus de zekerheid dat de schenking volledig diens eigendom zal blijven.³⁶ Er dient te worden opgemerkt dat het daarentegen verboden is om een punctuele erfovereenkomst te sluiten met betrekking tot toekomstige schenkingen. Enkel schenkingen die in het verleden zijn gebeurd of ten tijde van het opstellen van de verklaring, kunnen het voorwerp van een punctuele erfovereenkomst uitmaken.³⁷

---

³² Een pluskind is geen verwant-erfgenaam, waardoor het enkel giften buiten deel kan ontvangen. Die worden op het beschikbaar deel aangerekend.

³³ Art. 4.150 BW.

³⁴ Art. 4.155, vierde lid BW.

³⁵ Er zijn twee specifieke gevallen waar de schenking toch herroepen kan worden: *'indien de begunstigde van de afstand een aanslag op zijn leven heeft gepleegd of indien de begunstigde zich tegenover hem heeft schuldig gemaakt aan mishandelingen, misdrijven of grove beledigingen'* (art. 4.247 BW).

³⁶ VANDERHULST V., *Zorgplanning voor meerderjarige zorgkinderen*, Kluwer, 2024, 334.

³⁷ *Ibid.*

2.2. Zekerheid voor het pluskind

15. In tegenstelling tot het testament biedt een schenking meer zekerheid voor het pluskind. Niet alleen gebeurt de inkorting in waarde en kan er een punctuele erfovereenkomst omtrent de schenking worden gesloten, daarnaast is een schenking ook onherroepbaar.³⁸ De schenker kan vanaf de aanvaarding door de begiftigde niet meer terugkomen op de schenking. Tot slot besloot het Hof van Cassatie dat het verval als wijze van tenietgaan van schenkingen in principe niet aanvaard wordt.³⁹ Is de schenking gebeurd binnen het beschikbaar deel, dan zal de schenking uitwerking vinden. Hier heeft de verdwijning van de doorslaggevende beweegreden na de aanvaarding geen gevolg meer voor de uitwerking van de schenking.⁴⁰

---

³⁸ Art. 4.132, §2 BW.

³⁹ Cass. 12 december 2008, nr. AR C.06.0332.N.

⁴⁰ Cass. 19 oktober 2023, nr. AR C.23.0112.N, ECLI:BE:CASS:2023:ARR.20231019.1N.5, *Not.Fisc.M.* 2024, afl. 1, (20) 23 met de verwijzing aldaar naar BARBAIX R., *Het contractuele statuut van de schenking*, Intersentia, 2008, 898-900, nrs. 1059-1061.

HOOFDSTUK 3: De erfovereenkomst

3.1. De globale erfovereenkomst

16. Een andere mogelijke oplossing voor een gelijke begunstiging tussen kinderen en pluskinderen is de globale erfovereenkomst. Artikel 4.254, §1 BW definieert dit als een toegelaten erfovereenkomst die een ouder, samen met al zijn of haar vermoedelijke erfgenamen in rechte neerdalende lijn sluit. De bedoeling is om een evenwicht vast te stellen tussen deze vermoedelijke erfgenamen. Dit evenwicht is subjectief, aangezien er rekening wordt gehouden met onder meer de schenkingen die de ouder hen respectievelijk heeft toegestaan vóór de overeenkomst, met de schenkingen toegekend in de overeenkomst zelf en, in voorkomend geval, met de situatie van elk van de vermoedelijke erfgenamen.⁴¹ Het gevolg van de ondertekening van de overeenkomst is de afstand, in hoofde van elk van hen, aan de vordering tot inkorting met betrekking tot de giften waarop de overeenkomst betrekking heeft.⁴² De afstand heeft zowel betrekking op de giften die in het verleden zijn gebeurd, als op de giften die op het moment van het sluiten van de erfovereenkomst gebeuren.⁴³

3.1.1. Het betrekken van pluskinderen

17. Artikel 4.255, §3 BW bepaalt dat ook de kinderen van de echtgenoot of de wettelijk samenwonende partner hierin opgenomen kunnen worden. Opvallend is dat er geen kinderen van feitelijke samenwonende partners betrokken kunnen worden in een globale erfovereenkomst. De wetgever heeft hier bewust voor gekozen. Hij wenste door middel van een duidelijk en objectief criterium te definiëren welke kinderen kunnen genieten van deze bepaling. De feitelijke samenwoning daarentegen is moeilijker met zekerheid vast te stellen, vermits deze voornamelijk afhangt van een feitelijke beoordeling.⁴⁴

18. Het betrekken van deze pluskinderen is optioneel. Het staat de plusouder vrij om hier al dan niet voor te opteren. De wetgever heeft er uitdrukkelijk voor gekozen om het betrekken van pluskinderen optioneel te houden. De wetgever stelt namelijk dat de toebedeling van

---

⁴¹ Art. 4.255, §1 BW.

⁴² Art. 4.256 BW.

⁴³ CSMAN H. en VERBEKE A.-L., *De globale erfovereenkomst*, Intersentia, 2023, 11.

⁴⁴ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, KAMER, 2016-2017, 25 januari 2017, nr. 54-2282/001, 143.

pluskinderen niet in ieder nieuw samengesteld gezin gewenst is. Ook zou dit tot gevolg hebben dat zij de totstandkoming van de globale erfovereenkomst kunnen verhinderen.⁴⁵

Daarnaast kan de plusouder er ook voor opteren om slechts één of enkele pluskinderen te betrekken. Tussen de pluskinderen moet er dus geen evenwicht worden bereikt.⁴⁶ Belangrijk is evenwel dat het betrekken van de pluskinderen niet mag leiden tot afbreuk van het evenwicht met betrekking tot de vermoedelijke erfgenamen in rechte neerdalende lijn.

Als er wordt gekozen voor de optie om de pluskinderen te betrekken, dan is het mogelijk om de hen in de erfovereenkomst te begunstigen.⁴⁷

19. Voorbeeld: Piet en David, de twee zonen van het echtpaar Sabine en Jan, hebben prestigieuze opleidingen genoten en hebben daardoor een mooie carrière opgebouwd. Louise, de dochter van Jan heeft daarentegen niet gestudeerd en heeft een minder goed betalende job. Piet heeft reeds in het verleden een schenking ontvangen van 10 000 euro van Sabine. Sabine beslist om een globale erfovereenkomst op te stellen. Hierin is het mogelijk dat Sabine ook aan David een schenking doet van 10 000 euro en aan Louise 15 000 euro schenkt. Ook al krijgt Louise hier een grotere schenking, toch zal er geen afbreuk worden gedaan aan het evenwicht. Indien Piet en David akkoord gaan met deze erfovereenkomst, zullen zij later geen aanspraken meer kunnen laten gelden op de schenking aan Louise.

20. Indien alle vermoedelijke erfgenamen in de rechte neerdalende lijn instemmen met deze overeenkomst, kunnen de kinderen de schenking die aan het pluskind gebeurde in de erfovereenkomst, niet inkorten. Opmerkelijk is dat er enkel eensgezindheid met betrekking tot de inkorting bestaat ten aanzien van schenkingen die in de globale erfovereenkomst zelf gebeurd zijn. Het is niet duidelijk of de globale erfovereenkomst ook kan leiden tot de verzaking aan de inkortingsvordering met betrekking tot reeds in het verleden gebeurde schenkingen, zoals normaal het geval is.⁴⁸ Volgens CASMAN en VERBEKE moet de wet restrictief worden

---

⁴⁵ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, KAMER, 2016-2017, 25 januari 2017, nr. 54-2282/003, 59-60.

⁴⁶ ELSERMANS R., 'Erfovereenkomsten' in BARBAIX R. en VAN DEN BERGH B. (eds.), *Focus op nalatenschappen, schenkingen en testamenten*, Kluwer, 2023, (304) 322.

⁴⁷ CASMAN H. en VERBEKE A.-L., *De globale erfovereenkomst*, Intersentia, 2023, 8.

⁴⁸ Art. 4.255, §3 BW: 'Zonder afbreuk te doen aan het evenwicht bedoeld in artikel 4.254, § 1, tussen de vermoedelijke erfgenamen in rechte neerdalende lijn die de overeenkomst ondertekenen, mag de beschikker eveneens, in de overeenkomst, een of meerdere kinderen van zijn echtgenoot of wettelijk samenwonende partner toebedelen.' De onzekerheid betreft de interpretatie van 'toebedelen'.

geïnterpreteerd, waardoor de afstand van de inkorting ten aanzien van oudere schenkingen niet mogelijk is. Indien wel gewenst, zal een punctuele erfovereenkomst uit artikel 4.152, §1 BW gesloten moeten worden.⁴⁹ BAEL daarentegen is van mening dat *'het risico van inkorting van schenkingen gedaan aan die stiefkinderen wordt uitgeschakeld, ook als er geen nieuwe voordelen of schenkingen worden gedaan aan de stiefkinderen'*.⁵⁰

21. Tot slot heeft de wet in een uitzondering voorzien wat de verzaking betreft. Als een kind een minderjarige is op het moment van het sluiten van de overeenkomst, dan zal dit niet leiden tot een afstand van diens vorderingen. Dit kind kan ten aanzien van het pluskind nog steeds een vordering tot inkorting instellen, als later blijkt dat diens reserve is aangetast. Wenst de plusouder dus om een definitieve schenking te doen aan het pluskind in een globale erfovereenkomst, dan is het aan te raden te wachten totdat alle kinderen meerderjarig zijn.

3.2. De punctuele erfovereenkomst

22. Opdat de globale erfovereenkomst uitwerking zou krijgen, moeten alle partijen ermee instemmen. Gebeurt dit niet, dan is de erfovereenkomst ongeldig.⁵¹ In dergelijk geval is het mogelijk een punctuele erfovereenkomst te sluiten met de reservataire erfgenamen die wel bereid zijn afstand van hun inkortingsvorderingen te doen. Een totaalakkoord tussen de reservataire is namelijk niet vereist voor een punctuele erfovereenkomst. Dit leidt tot de situatie dat degenen die deze overeenkomst hebben afgesloten, later geen inkorting kunnen vorderen. De overige reservataire behouden wel deze mogelijkheid.⁵²

23. Ook vormt op heden enkel een punctuele erfovereenkomst een oplossing in het geval dat een feitelijk samenwonende partner een schenking wil doen aan het pluskind en de inkorting door de eigen kinderen wil verhinderen.

---

⁴⁹ CASMAN H. en VERBEKE A.-L., *De globale erfovereenkomst*, Intersentia, 2023, 8.

⁵⁰ BAEL J., *Het verbod van erfovereenkomsten in het nieuwe erfrecht*, Die Keure, 2019, 157. Ook WUYTS deelt deze mening: WUYTS L., *De functie en criteria van het intergenerationeel versterferrecht: Continuïteitsfunctie van het intergenerationeel versterferrecht*, Kluwer, 2024, 15.

⁵¹ Art. 4.251 BW.

⁵² VANDERHULST V., *Zorgplanning voor meerderjarige zorgkinderen*, Kluwer, 2024, 334.

HOOFDSTUK 4: levensverzekering

24. Een levensverzekering kan worden gebruikt als alternatief voor een schenking of testament. Artikel 160 Wet betreffende de verzekeringen (hierna: W.Verz.) definieert de levensverzekering als volgt: “*alle persoonsverzekeringen waarbij het zich voordoen van het verzekerd voorval alleen afhankelijk is van de menselijke levensduur, zelfs indien de partijen de wederzijdse prestaties hebben geëvalueerd zonder rekening te houden met de voorvalswetten.*” Anders gezegd komt het erop neer dat de verzekeraar een bedrag zal uitkeren aan de begunstigde van de verzekering wanneer de verzekerde overlijdt of/en wanneer de verzekerde nog leeft op datum X. In ruil betaalt de verzekeringsnemer premies.⁵³

25. Het oude artikel 124 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst voorzag dat de premies van levensverzekeringen onderworpen waren aan de regels van inbreng of inkorting, maar enkel wanneer ze kennelijk overdreven waren. In 2008 oordeelde het Grondwettelijk Hof dat dergelijke benadering een schending inhield van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, aangezien de reserve niet kon worden ingeroepen tegen het kapitaal in geval van een spaarverrichting in de vorm van een gemengde levensverzekering.⁵⁴ Indien de verzekering als een daad van voorzorg gekwalificeerd kon worden, was dergelijke benadering wel verantwoord.⁵⁵

26. Op heden bepaalt artikel 188 W.Verz. dat in geval van overlijden van de verzekeringnemer de verzekeringsprestatie⁵⁶ onderworpen is aan de inkorting en aan de inbreng. De formulering van deze bepaling leidt in de rechtsleer tot onduidelijkheid.

---

⁵³ PIGNOLET D., ‘Vermogensplanning door middel van levensverzekeringen’, *AFT* 2008, afl. 2, (4) 4.

⁵⁴ GwH 26 juni 2008, nr. 96/2008, overw. B.5.2.

⁵⁵ WYLLEMAN A., ‘Onzekerheden omtrent de verzekering in het familiaal vermogensrecht’ in BREWAEYS E., COLLE P., GULDIX E., e.a. (eds.), *Redelijk eigennig: liber amicorum*, KnopsPublishing, 2022, (1119) 1127.

⁵⁶ In vergelijking met Frankrijk wordt een minder verregaand systeem gehanteerd. De uitkering van de levensverzekering is namelijk niet onderworpen aan de inkorting. Louter de betaalde premies kunnen ingekort worden indien deze kennelijk overdreven waren (art. L132-13 Code des assurances). Dit is vergelijkbaar met ons oude artikel 124 wet op de landverzekeringsovereenkomst.

4.1. Levensverzekering als onrechtstreekse schenking of natuurlijke verbintenis?

27. Bepaalde auteurs menen dat er nog steeds een onderscheid bestaat tussen de levensverzekering als onrechtstreekse schenking en de levensverzekering als daad van voorzorg.⁵⁷ De levensverzekering moet animus donandi gebeurd zijn opdat inkorting mogelijk is.⁵⁸ Kan de levensverzekering daarentegen gekwalificeerd worden als een daad van voorzorg of een natuurlijke verbintenis, dan zal inkorting niet mogelijk zijn.⁵⁹ Artikel 5.2 BW bevestigt dit: ‘*restitutie is niet mogelijk voor een natuurlijke verbintenis die zonder vergissing of dwang werd nagekomen*’. De meerderheid van de rechtsleer vereist een dubbele voorwaarde opdat er sprake kan zijn van een morele plicht als vorm van natuurlijke verbintenis. De subjectieve voorwaarde vereist dat er ten aanzien van de verzekeringnemer een morele plicht bestaat. Het objectieve criterium bepaalt dat de morele plicht door de maatschappij algemeen aanvaard moet worden.⁶⁰ Verder wordt de natuurlijke verbintenis beperkt door de proportionaliteitstoets.⁶¹ Zo zal een toebedeling groter dan het beschikbaar deel niet mogelijk zijn.⁶²

Doorslaggevend voor de uiteindelijke kwalificatie is de wil van de verzekeringnemer.⁶³ Desalniettemin, zal het bestaan van een daad van voorzorg doorgaans sneller worden aanvaard wanneer deze betrekking heeft op een langstlevende echtgenoot dan andere naasten.⁶⁴ Er bestaan echter wel gevallen waarin onderhoudsgeld aan het pluskind beschouwd werd als

---

⁵⁷ WYLLEMAN A., ‘Onzekerheden omtrent de verzekering in het familiaal vermogensrecht’ in BREWAEYS E., COLLE P., GULDIX E., e.a. (eds.), *Redelijk eigennuttig: liber amicorum*, KnopsPublishing, 2022, (1119) 1128; BAEL J., ‘Overzicht van rechtspraak schenkingen en testamenten (januari 2011-september 2019): de toestemming en bekwaamheid en de vormvereisten bij de schenking en het testament’ in BAEL J. (ed.), *Rechtskroniek voor het Notariaat Deel 35*, KnopsPublishing, 2019, (89) 185; DEBLAUWE R., *Het nieuwe erfrecht Anno 2019 – burgerrechtelijk en fiscaal*, KnopsPublishing, 2019, 73.

⁵⁸ HvB Gent 22 november 2018.

⁵⁹ DEBLAUWE R., *Het nieuwe erfrecht Anno 2019 – burgerrechtelijk en fiscaal*, KnopsPublishing, 2019, 73; PIGNOLET D., ‘Vermogensplanning door middel van levensverzekeringen’, *AFT* 2008, afl. 2, (4) 16; GwH 26 juni 2008, nr. 96/2008, overw. A.3.2.

⁶⁰ ROODHOOF T. J., ‘De natuurlijke verbintenissen’ in ROODHOOF T. J. (ed.), *Bestendig Handboek Verbintenissenrecht*, Kluwer, 2024, (16) 17; MOEREMANS S., ‘De natuurlijke verbintenis, een morele held met een juridische cape?’, *RABG* 2021, afl. 1, (72) 80; VASSEUR R., ‘Hotel Mama: een nieuwe natuurlijke verbintenis in het familierecht’, *T.Fam.* 2016, afl. 7, (174) 175; BORGHS P., ‘Rechtspositie meemoeder. Van adoptieve naar oorspronkelijke juridische afstamming’, *NJW* 2013, afl. 282, (382) 391; WILLEMS K., ‘De onderhoudsverplichting van de lesbische meemoeder’, *T.Fam.* 2012, afl. 6, (143) 145.

⁶¹ WILLEMS K., ‘Waarom de uitvoering van een natuurlijke verbintenis toch een schenking kan zijn’, *TEP* 2011, afl. 5, (281) 298.

⁶² DEGEEST G., ‘De erfrechtelijke positie van het stiefkind in de nalatenschap van de stiefouder’, *TEP* 2016/1, (5) 49.

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ PIGNOLET D., ‘Vermogensplanning door middel van levensverzekeringen’, *AFT* 2008, afl. 2, (4) 16.

natuurlijke verbintenis.⁶⁵ De kans dat de uitkering van de levensverzekering ten aanzien van pluskinderen wordt bestempeld als onrechtstreekse schenking blijft wel vele malen groter.

28. Andere auteurs menen daarentegen dat er geen onderscheid meer bestaat en dat de uitkering steeds een onrechtstreekse schenking is.⁶⁶ In dit geval zullen reservatairen altijd de uitkering ten aanzien van het pluskind kunnen inkorten bij overschrijding van het beschikbaar deel.

---

⁶⁵ DEGEEST G., 'De erfrechtelijke positie van het stiefkind in de nalatenschap van de stiefouder', *TEP* 2016/1, (5) 49.

⁶⁶ VERBEKE A.-L., CASMAN H., NIJBOER N., e.a., *Vermogensplanning tussen echtgenoten anno 2020*, Intersentia, 2020, 114; CHIAU B., 'Inbreng en inkorting bij levensverzekeringen', *BN* 2018, (108) 113.

HOOFDSTUK 5: Plusouderadoptie

29. De meest verregaande oplossing is adoptie, maar tegelijk is dit op heden ook de enige manier om volledige gelijkstelling tussen een pluskind en een kind te bekomen. De geadopteerde zal namelijk ten gevolge van de adoptie een eigen kind worden van de adoptant. Dit brengt met zich mee dat het pluskind een reserve verwerft.⁶⁷

30. De wet heeft plusouderadoptie uitdrukkelijk mogelijk gemaakt. Onder ‘plusouder’ verstaat artikel 343, §1 oud Burgerlijk Wetboek (hierna: OBW) zowel de echtgenoot van de ouder als de wettelijk samenwonende partner van de ouder als de feitelijk samenwonende partner. De samenwonenden mogen evenwel niet verbonden zijn door een band van bloedverwantschap die leidt tot een absoluut huwelijksverbod.⁶⁸ De feitelijke samenwoning wordt daarnaast aan extra voorwaarden onderworpen. Zo moeten de ouder en de feitelijk samenwonende partner sedert ten minste drie jaar ononderbroken samenwonen op het tijdstip van de indiening van het verzoek om adoptie. Daarnaast moet er ook een affectieve band bestaan tussen de feitelijk samenwonende partner en het kind. Deze affectieve band is ingeschreven, aangezien *‘het belang van de geadopteerde, in hoofdzaak van het geadopteerde kind, [...] erin [schuilt] te worden opgevangen in een familie, in de algemene betekenis van het woord’*.⁶⁹

31. Uit artikel 345 OBW kan worden afgeleid dat plusouderadoptie zelfs wordt aangemoedigd door de wetgever. Dit wordt weerspiegeld in de gunstigere leeftijdsvereisten die gelden voor de plusouder-adoptant.⁷⁰ In principe moet de adoptant de leeftijd van 25 jaar hebben bereikt en ten minste 15 ouder zijn dan de geadopteerde. In geval van plusouderadoptie volstaat evenwel de leeftijd van 18 jaar te hebben bereikt en ten minste tien jaar ouder te zijn dan de geadopteerde.

---

⁶⁷ DEGEEST G., ‘De erfrechtelijke positie van het stiefkind in de nalatenschap van de stiefouder’, *TEP* 2016/1, (5) 53.

⁶⁸ Art. 343, §1 OBW.

⁶⁹ Wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, KAMER, 2000-2001, 17 juli 2001, nr. 50-1366/001 en 50-1367/001, 12.

⁷⁰ ANNE I., ‘Stiefouderadoptie, wettige redenen en wettige belangen’, *AJT* 2000-2001, (152) 153.

5.1. Twee soorten adoptie

32. In ons recht bestaan twee soorten adoptie, namelijk de gewone en de volle adoptie.⁷¹ Een volle adoptie is enkel mogelijk ten aanzien van een minderjarig kind.⁷² Het zorgt voor het verlies van de afstammingsband in de oorspronkelijke familie. Wat de volle plusouderadoptie betreft, is er evenwel enkel verlies van de afstammingsband met de andere ouder. De partner van de plusouder blijft ouder.⁷³ In plaats wordt de geadopteerde een familielid van de adoptant, de plusouder, waardoor een volledige gelijkschakeling met diens kinderen tot stand komt. De geadopteerde en zijn afstammelingen krijgen een statuut met dezelfde rechten en verplichtingen.⁷⁴

De gewone adoptie daarentegen kan op gelijk welke leeftijd tot stand komen. De geadopteerde blijft tot zijn oorspronkelijke familie behoren, maar daarnaast zal er ook een verwantschap ontstaan met de adoptant. Omwille van het behoud van de oorspronkelijke familieband wordt inzake plusouderadoptie de voorkeur gegeven aan gewone adoptie.⁷⁵

33. Een belangrijk onderscheid tussen de twee vormen is het successierechtelijk gevolg. Bij een gewone adoptie zal het pluskind blijven erven van zijn oorspronkelijke familie en daarnaast ook van de adoptant, *in concreto* de plusouder. Van de rest van de familie van de adoptant kan het kind niet erven.⁷⁶ Bij een volle adoptie daarentegen worden de banden met de andere ouder doorgeknipt waardoor het niet meer van die ouder kan erven. Daar tegenover staat wel dat het kind kan erven van de volledige familie van de plusouder.⁷⁷

34. Artikel 344-1 OBW bepaalt dat een van de grondvoorwaarden voor de adoptie is dat zij steeds gegrond moet zijn op wettige redenen en als zij betrekking heeft op een kind, dan kan zij slechts plaatsvinden in het hoger belang van dat kind. Terwijl bij minderjarige kinderen het familierechtelijk motief zal meespelen, is het mogelijk dat het wettig belang bij meerderjarige

---

⁷¹ Art. 343, §2 OBW.

⁷² Art. 355 OBW.

⁷³ CLAES V., 'Meerderjarige stiefouderadoptie: heeft de oorspronkelijke ouder nog iets te zeggen?', *T.Fam.* 2016, afl. 8, (189) 190; VERSCHELDEN G. en GERLO J., 'Afstamming en adoptie', *TPR* 2001, afl. 3, (1848) 1914.

⁷⁴ Art. 356-1 OBW.

⁷⁵ ANNE I., 'Stiefouderadoptie, wettige redenen en wettige belangen', *AJT* 2000-2001, (152) 153.

⁷⁶ Art. 4.12 BW.

⁷⁷ DEGEEST G., 'De erfrechtelijke positie van het stiefkind in de nalatenschap van de stiefouder', *TEP* 2016/1, (5) 55.

adoptie louter erfrechtelijk is.⁷⁸ Verder moet ook rekening gehouden worden met alle andere wettige belangen, buiten die van de adoptandus en van de adoptant. Er wordt echter aan de erfrechtelijke belangen van de oorspronkelijke kinderen van de adoptant weinig of geen gewicht toegekend.⁷⁹

5.2. Het nadeel van de toestemming

35. Het grote nadeel is dat adoptie niet op eigen houtje tot stand kan komen. Overeenkomstig artikel 348-1 OBW zal de geadopteerde die ouder is dan twaalf jaar zijn toestemming hiertoe moeten verlenen. In geval van plusouderadoptie van een minderjarige moet ook de andere ouder steeds toestemming verlenen. Op dit vlak is er eveneens een voordeligere regeling ten aanzien van plusouders. Normaliter kan er enkel over de ouderlijke weigering heen worden gestapt na een grondig maatschappelijk onderzoek waaruit ernstige tekortkomingen blijken ten aanzien van de ouder. Inzake plusouderadoptie bestaat er daarentegen een uitzondering: de toestemmingsweigering kan terzijde geschoven worden indien de familierechtbank oordeelt dat zij onverantwoord was. In geval van een adoptie van een meerderjarige moet de andere ouder niet toestemmen. Indien deze laatste tegen de adoptie gekant is, kan deze louter een negatief advies geven waarmee de familierechter rekening zal houden bij zijn uitspraak.⁸⁰

36. Desondanks de versoepeling voor plusouders, ligt de plusouderadoptie heel gevoelig.⁸¹ Voornamelijk wanneer er een goede band bestaat tussen het kind en zijn oorspronkelijke ouder zal de andere ouder niet meewerken of zal het kind zijn toestemming niet geven om de andere ouder niet te kwetsen.⁸²

---

⁷⁸ CLAES V., ‘Meerderjarige stiefouderadoptie: heeft de oorspronkelijke ouder nog iets te zeggen?’, *T.Fam.* 2016, afl. 8, (189) 190.

⁷⁹ HvB Gent 23 december 2021, *T.Not.* 2022, afl. 4, 432; HvB Luik 2 oktober 2001, *JT* 2002, 88; HvB Brussel 16 december 1999, *AJT* 2000-2001, 245; Famrb. Nijvel 3 juni 2008, *Rev.trim.dr.fam.* 2010, afl. 2, 661.

⁸⁰ VERSCHELDEN G., VAN HOF T., BAETENS, J., e.a., ‘Adoptie’ in BAETENS J., BAUWENS A., DE CHAFFOY J., e.a. (eds.), *Focus op personen- en familierecht*, Kluwer, 2024, (217) 234.

⁸¹ BUYSSE E., ‘Een nieuw hersamengesteld gezin: de (on)mogelijkheid om alle kinderen gelijk te behandelen’, *Notamus* 2008/2, (32) 33.

⁸² Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, KAMER, 2004-2005, 10 juni 2005, nr. 51-1853/001, 4.

5.3. De gebondenheid door de plusouder

37. Een plusouder zal gebonden blijven door de adoptie. Een relatiebreuk tussen de plusouder en ouder zal niet tot gevolg hebben dat de adoptie automatisch tenietgaat. Is de adoptie een gewone adoptie, dan kan die worden herroepen ingeval van zeer gewichtige redenen.⁸³ Het eindigen van de relatie op zich zal echter niet kwalificeren als zeer gewichtige reden. Er geldt namelijk een restrictieve interpretatie, met het oog op rechtszekerheid en stabiliteit.⁸⁴ Indien er daarentegen gelijkgezindheid bestaat tussen alle partijen omtrent het beëindigen van de adoptie, lijkt de rechtspraak de herroeping toch toe te staan. Ontbreekt het akkoord, dan blijft de restrictieve interpretatie het uitgangspunt.⁸⁵

---

⁸³ Art. 354-1 OBW.

⁸⁴ QUIREYNS T., 'De beoordeling van een verzoek tot herroeping van een gewone adoptie', *T.Fam.* 2017, afl. 10, (286) 289.

⁸⁵ *Ibid.*

HOOFDSTUK 6: Conclusie

38. Wat het testament betreft, is de erflater gebonden door de reserve van zijn kinderen. Dit heeft als gevolg dat het onmogelijk is voor de erflater om zijn kinderen en pluskinderen gelijk te begunstigen indien de erflater daarnaast ook nog andere personen wil bevoordelen of als er meer pluskinderen dan kinderen zijn.⁸⁶ Hoewel het kind de erflater ervan kan verzekeren dat het zijn inkortingsvordering niet zal gebruiken, is dit nooit een absolute zekerheid in geval van een testament. Een erfovereenkomst sluiten met betrekking tot een toekomstige nalatenschap is namelijk verboden. Daarnaast gebeurt de inkorting ten aanzien van het pluskind in natura, waardoor het pluskind het gelegateerde goed niet zal kunnen behouden. Daarenboven blijft de positie van het pluskind onzeker, aangezien een testament te allen tijde herroepbaar is en het legaat kan vervallen wanneer de determinerende reden is verdwenen. Hierdoor biedt een testament geen absolute waarborg voor pluskinderen. Ten aanzien van de plusouders daarentegen kan het testament wel worden aangeraden, net omwille van die herroepbaarheid.

39. Ook een schenking (inclusief de levensverzekering als onrechtstreekse schenking) kan leiden tot inkorting. Hier vormt een erfovereenkomst echter wel een oplossing. Zo kan een schenker met zijn reservataire erfgenamen een punctuele erfovereenkomst sluiten met betrekking tot desbetreffende schenking. Men kan zelfs nog verder gaan met een globale erfovereenkomst.

Wat de globale erfovereenkomst betreft, zijn er meerdere nadelen. Ten eerste kan een kind van een feitelijk samenwonende partner niet worden betrokken, met als gevolg dat de erfovereenkomst voor hen geen oplossing biedt. Daarnaast is er een akkoord nodig van alle betrokken partijen. Wanneer er geen goede relatie bestaat met een kind, zal er dus hoogstwaarschijnlijk geen globale erfovereenkomst tot stand komen. Is er wel een akkoord, dan is de procedure tot het sluiten ervan zeer zwaar. Als gevolg hiervan is het niet mogelijk om de overeenkomst *in extremis* te sluiten. Verder kan een kind dat minderjarig was op het moment van het sluiten van de overeenkomst, later nog steeds de inkorting vragen. Tot slot is het mogelijk dat de verzaking beperkt blijft tot de schenkingen gedaan in de erfovereenkomst zelf, afhankelijk van welke interpretatie gevolgd wordt. Ongeacht welke interpretatie uiteindelijk

---

⁸⁶ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, KAMER, 2004-2005, 10 juni 2005, nr. 51-1853/001, 4.

gevolgd wordt, kan er zoals WUYTS omschrijft, dus niet op onaantastbare wijze over het restvermogen van de toekomstige erflater worden beschikt.⁸⁷

40. De enige oplossing om een volledige gelijkstelling te bekomen, is de plusouderadoptie. Dit kan echter niet zomaar tot stand komen. De adoptie moet namelijk worden uitgesproken door de familierechter. Daarnaast moet het pluskind zijn goedkeuring verlenen en in bepaalde gevallen zal ook de oorspronkelijke ouder zijn toestemming moeten geven. In veel gevallen stuit de procedure ook op emotionele bezwaren. Een eerste struikelblok is die toestemming door de andere ouder. Indien deze ouder niet akkoord gaat of weigert mee te werken, kan het de adoptieprocedure vertragen. Daarnaast spelen er vaak diepe emotionele overwegingen bij het kind zelf. Zelfs wanneer de band met de plusouder sterk en duurzaam is, willen sommige kinderen hun biologische ouder niet kwetsen met plusouderadoptie. Zij ervaren dit als een vorm van ‘verraad’ ten aanzien van de biologische ouder.⁸⁸ Tot slot kan men niet zomaar de adoptie ongedaan maken. Zelfs na de beëindiging van de relatie tussen ouder en adoptieouder, blijft men adoptieouder van het kind.

41. Het is duidelijk dat er op grond van bovenstaande technieken nog geen bevredigende oplossing voorhanden is.

---

⁸⁷ WUYTS L., *De functie en criteria van het intergenerationeel versterferfrecht: Continuïteitsfunctie van het intergenerationeel versterferfrecht*, Kluwer, 2024, 122.

⁸⁸ DEGEEST G., ‘De erfrechtelijke positie van het stiefkind in de nalatenschap van de stiefouder’, *TEP* 2016/1, (5) 55.

TITEL II: Oplossingen

42. Op heden is het niet wenselijk om een wettelijk erfrecht in te voeren om pluskinderen intestaat erfgenamen te maken. Het is namelijk zo dat er twee types van relaties kunnen worden waargenomen tussen plusouder en pluskind.

Het eerste scenario is dat een relatie ontstaat wanneer de kinderen nog jong zijn. De plusouder staat mee in voor de opvoeding van het pluskind. Op deze manier slaagt men er vaak in om op jonge leeftijd een affectieve band op te bouwen met het pluskind.⁸⁹ Het is denkbaar dat een intestaat erfrecht ten aanzien van het pluskind hier gewenst zou kunnen zijn, aangezien men in dit geval de pluskinderen vaak ziet als eigen kinderen.

Het tweede scenario daarentegen doet zich voor wanneer één van de ouders hertrouwt terwijl de kinderen al tieners of meerderjarig zijn. Op deze leeftijd hebben de pluskinderen doorgaans geen nood meer aan een nieuw ouderfiguur. Een hechte band opbouwen tussen plusouder en pluskind verloopt dan moeizamer.⁹⁰ Hoewel het nog steeds mogelijk is dat een hechte band ontstaat, is dit zeker geen garantie.

Vooraf deze laatste situatie bewijst dat een wettelijk erfrecht voor een pluskind niet gewenst is. Desalniettemin, moet het wel mogelijk zijn, in het geval dat de plusouder dit wenst, om het pluskind te begunstigen op gelijke wijze als een eigen kind.

43. De volgende hoofdstukken reiken drie mogelijkheden aan om deze wens te realiseren. In het eerste hoofdstuk wordt de invoering van het pluskindbeding en de immuniteitsgrens besproken, zoals deze gelden in Nederland. Het tweede hoofdstuk heeft betrekking op de hervorming van de erfovereenkomst. Tot slot wordt in hoofdstuk drie de afschaffing van de reserve besproken.

---

⁸⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, KAMER, 2004-2005, 10 juni 2005, nr. 51-1853/001, 4.

⁹⁰ *Ibid.*

HOOFDSTUK 1: De invoering van het pluskindbeding

1.1. Het stiefkindbeding in Nederland

1.1.1. *Erfrecht in Nederland*

44. Artikel 4:1 van het Nieuw Burgerlijk Wetboek in Nederland (hierna: NBW) bepaalt dat er kan worden geërfd krachtens de wet of krachtens een uiterste wilsbeschikking.

45. Het Nederlands wettelijk erfrecht laat in een kerngezin de goederen toekomen aan de langstlevende echtgenoot. Deze langstlevende moet ook de schulden van de nalatenschap voldoen. Ieder van de kinderen verkrijgt op zijn beurt als erfgenaam van rechtswege een geldvordering ten laste van de echtgenoot, overeenkomend met de waarde van zijn erfdeel. Wat de positie van de kinderen verzwakt⁹¹, is dat deze vordering slechts in bepaalde gevallen opeisbaar wordt. Deze vordering is opeisbaar indien de echtgenoot in staat van faillissement is verklaard of ten aanzien van hem de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen van toepassing is verklaard of wanneer de echtgenoot is overleden. De vordering is ook opeisbaar in door de erflater bij uiterste wilsbeschikking genoemde gevallen.⁹² Deze wettelijke verdeling is slechts van toepassing indien de erflater het niet bij uiterste wilsbeschikking heeft uitgesloten.

46. Wanneer er geen echtgenoot is, maar wel kinderen, dan krijgen de kinderen een gelijk erfdeel. Is er daarentegen wel een echtgenoot, maar geen kinderen, dan zal de echtgenoot de gehele nalatenschap verkrijgen. Zijn geen van beide aanwezig, dan zal de nalatenschap toekomen aan een andere categorie erfgenamen.

47. Van het wettelijke erfrecht kan worden afgeweken bij uiterste wilsbeschikking. De erflater is echter beperkt in zijn beschikkingsvrijheid. Net zoals in België beschikken de kinderen van de erflater over een reserve, hierna de legitieme portie genoemd. Artikel 4:64 NBW stelt dat *'de legitieme portie van een kind van de erflater [...] de helft van de waarde [bedraagt] waarover de legitieme porties worden berekend, gedeeld door het aantal in artikel 10 lid 1 onder a genoemde, door de erflater achtergelaten personen'*.⁹³ De in artikel 10, lid 1 onder a genoemde personen zijn de niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot van de erflater

---

⁹¹ VERBEKE A.-L., 'Het nieuwe erfrecht internationaal gesitueerd', *WPNR* 2003, nr. 6516, (20) 22.

⁹² Art 4:13 NBW.

⁹³ Art. 4:64 NBW.

samen met diens kinderen. Met andere woorden heeft het kind recht op de helft van zijn normale erfdeel. Het kind kan schenkingen of makingen inkorten indien het zijn legitieme portie niet bekommt.⁹⁴

Voorbeeld: Jan en Sabine hebben samen twee zonen, Piet en David. Sabine heeft een testament gemaakt waarin ze legaten heeft opgenomen voor goede doelen. Piet en David hebben minstens recht op hun legitieme portie. Hiervoor moet gekeken worden wat hun wettelijk erfdeel was en dit moet worden gehalveerd. De nalatenschap zou zonder testament verdeeld worden over Piet, David en Jan. Piet en David hebben dus sowieso recht op 1/6 van de nalatenschap.

1.1.2. Begunstiging van stiefkinderen

1.1.2.1. Het begrip ‘stiefkind’

48. Allereerst moet men voor ogen houden dat boek 4 NBW het begrip ‘stiefkind’ definieert als een kind van de echtgenoot of geregistreerde partner van de erflater.⁹⁵ Het kind van de feitelijk samenwonende partner wordt hier dus niet bedoeld. Deze ‘quasi-stiefkinderen’ worden gelijkgesteld met een derde.⁹⁶ Het derde lid van artikel 4:8 NBW bepaalt verder dat het stiefkind zijn kwalificatie als stiefkind zal blijven behouden, zelfs wanneer het huwelijk of het geregistreerd partnerschap een einde neemt.

1.1.2.2. Het stiefkindbeding

49. Hoewel er voor pluskinderen geen intestaat erfrecht is voorzien, voorziet artikel 4:27 NBW dat de erflater bij uiterste wilsbeschikking kan opteren om een pluskind in de wettelijke verdeling van de nalatenschap als eigen kind te betrekken. Dit wil zeggen dat wanneer een erflater in zijn testament artikel 4:27 NBW van toepassing verklaart, het pluskind zal erven volgens het wettelijk erfrecht alsof het een eigen kind was.⁹⁷ Dankzij dit zogenaamde

---

⁹⁴ Art. 4:80 NBW en art. 4:89 NBW.

⁹⁵ Art. 4:8, derde lid NBW

⁹⁶ WIJK-VERHAGEN E. en KEIZER J.J., ‘De erfrechtelijke positie van het stiefkind en het quasi-stiefkind (II, slot)’, *WPNR* 2023, (426) 430.

⁹⁷ WUYTS L., *De functie en criteria van het intergenerationeel versterferfrecht: Continuïteitsfunctie van het intergenerationeel versterferfrecht*, Kluwer, 2024, 220.

stiefkindbeding, ook wel betrekkingclausule genoemd⁹⁸, is een gelijke begunstiging mogelijk tussen pluskind en eigen kind.⁹⁹ Het pluskind wordt in plaats van louter legataris een erfgenaam. Dit heeft als gevolg dat ook de afstammelingen van het pluskind bij plaatsvervulling kunnen worden geroepen.¹⁰⁰ Wanneer een pluskind bijvoorbeeld vooroverleden is, zullen diens afstammelingen automatisch erven in diens plaats. Er is echter geen volledige gelijkstelling, aangezien een pluskind nooit legitimaris (reservatair) kan worden. Het pluskind zal in geen enkel geval recht hebben op de legitieme portie, in tegenstelling tot een eigen kind.¹⁰¹

1.1.2.3. De immuniteitsgrens

50. Naast artikel 4:27 NBW is het ook mogelijk om een pluskind te beschermen via de traditionele wegen, zoals makingen¹⁰² en giften. In tegenstelling tot België kunnen de eigen kinderen weliswaar niet zomaar een making of gift aan het pluskind inkorten wanneer hun legitieme portie is overschreden. De wet voorziet in artikel 4:91 NBW een extra bescherming voor het pluskind. Er kan maar worden ingekort *‘voorzover de waarde van de makingen en giften hoger is dan tweemaal hetgeen de legitieme portie van een kind van de erflater had belopen, indien de door de erflater aldus bevoordeelde stiefkinderen diens eigen kinderen waren geweest’*. Deze grens wordt de immuniteitsgrens genoemd.¹⁰³ Deze is steeds van toepassing, ongeacht of van artikel 4:27 NBW¹⁰⁴ gebruik wordt gemaakt.¹⁰⁵

51. Hoewel deze bepaling zeer technisch verwoord is, komt het erop neer dat een pluskind gelijk begunstigd kan worden zoals de eigen kinderen. Ontvangt het pluskind meer, dan zal het kind kunnen inkorten.¹⁰⁶ Er dient wel te worden opgemerkt dat een eigen kind nog steeds zal

---

⁹⁸ WIJK-VERHAGEN E. en KEIZER J.J., ‘De erfrechtelijke positie van het stiefkind en het quasi-stiefkind (I)’, *WPNR* 2023, (406) 401.

⁹⁹ WUYTS L., *De functie en criteria van het intergenerationeel versterferrecht: Continuïteitsfunctie van het intergenerationeel versterferrecht*, Kluwer, 2024, 123.

¹⁰⁰ Art. 4:27, derde lid NBW.

¹⁰¹ DEGEEST G., ‘De erfrechtelijke positie van het stiefkind in de nalatenschap van de stiefouder’, *TEP* 2016/1, (5) 64.

¹⁰² Making is de samenvattende benaming voor erfstelling en legaat.

¹⁰³ VAN ES P.C., ‘Enige opmerkingen over de nieuwe regeling van artikel 4:91 NBW’, *WPNR* 2002, nr. 6487, (337) 337.

¹⁰⁴ Art. 4:91 NBW betreft makingen en giften. Zoals eerder aangegeven is ‘making’ de overkoepelende term voor erfstellingen en legaten. Art. 4:27 NBW wordt gezien als erfstelling (af te leiden uit Kamerstukken II 1999/00, 27 021, nr. 5), dus is art. 4:91 NBW erop van toepassing.

¹⁰⁵ WUYTS L., *De functie en criteria van het intergenerationeel versterferrecht: Continuïteitsfunctie van het intergenerationeel versterferrecht*, Kluwer, 2024, 124.

¹⁰⁶ VAN LUNSEN S., ‘Voorstel voor wijziging van art. 4:91 BW’, *WPNR* 2003, nr. 6552, (822) 822.

kunnen inkorten ten aanzien van anderen. Van een werkelijke gelijke begunstiging is dus geen sprake (zie voorbeeld 3).¹⁰⁷

Voorbeeld 1: Sabine heeft een zoon Piet en twee pluskinderen van haar vooroverleden echtgenoot, Louise en Simon. De nalatenschap bevat een vermogen van 300 000 euro. Sabine heeft in haar testament bepaald dat alle drie de kinderen recht hebben op elk 100 000 euro. Kan Piet de inkorting vragen van de legaten aan de Louise en Simon? Ten eerste moet de legitieme portie berekend worden. Normaliter heeft Piet recht op de helft van zijn erfdeel. *In casu* is zijn legitieme portie gelijk aan 150 000 euro. Aangezien Piet optreedt samen met pluskinderen, is artikel 4:91 NBW van toepassing. De immuniteitsgrens bepaalt dat de legitieme portie berekend wordt alsof Louise en Simon eigen kinderen waren. De helft van 300 000 is 150 000. Dit is de legitieme portie die we fictief verdelen over drie kinderen. Elk kind heeft dus fictief recht op 50 000 euro. Daarna zegt de bepaling dat er enkel ingekort kan worden wanneer de pluskinderen dubbel zoveel krijgen, dus *in concreto* meer dan 100 000 euro elk krijgen. Dit is hier niet het geval, dus inkorting is niet mogelijk.

Als we dit vergelijken met de situatie in België, dan is de oplossing als volgt: de reserve voor Piet is gelijk aan $\frac{1}{2}$ van de rekenboedel, dus 150 000 euro. De overige 150 000 euro vormt het beschikbaar deel en kan vrij verdeeld worden. Is de wens van Sabine om zowel Piet als Louise en Simon 100 000 euro te legateren, dan zal Piet ten aanzien van elk van de pluskinderen het legaat kunnen inkorten voor 25 000 euro. Piet zal dus eindigen met zijn reserve van 150 000 euro en Louise en Simon krijgen elk 75 000 euro. Een gelijke begunstiging is hier niet mogelijk.

Voorbeeld 2: Sabine en Jan hebben twee zonen, Piet en David. Sabine heeft daarnaast drie pluskinderen, Louise, Els en Simon. Sabine maakt een testament op en wenst enkel haar echtgenoot en haar drie pluskinderen te legateren op gelijke wijze. Elk krijgt aldus op grond van het testament $\frac{1}{4}$. Piet en David worden aldus onterfd. Niettemin, hebben zij recht op hun legitieme portie. Hun legitieme portie is $\frac{1}{2}$, aangezien dit de helft is van de nalatenschap die ze zonder testament door drie personen (Jan, Piet en David) moesten delen. Piet en David kunnen die $\frac{1}{2}$ niet zomaar vragen aan de pluskinderen. Op grond van artikel 4:91 NBW zijn de pluskinderen namelijk beschermd. De kinderen kunnen enkel datgene inkorten wat de pluskinderen boven $\frac{1}{2}$ hebben verkregen. Zowel David als Piet zullen 8,33% kunnen inkorten

---

¹⁰⁷ VAN LUNSEN S., ‘Voorstel voor wijziging van art. 4:91 BW’, *WPNR* 2003, nr. 6552, (822) 823.

van elk van de pluskinderen. Ook van Jan zullen ze dit kunnen inkorten. Uiteindelijk zal iedereen $\frac{1}{6}$ bekomen.

Voorbeeld 3: Sabine en Jan hebben een zoon Piet. Sabine heeft ook drie pluskinderen, Louise, Simon en Els. Sabine wenst elk van hen gelijk te begunstigen en maakt gebruik van artikel 4:27 NBW. De nalatenschap is 200 000 euro. Ieders erfdeel is dus 40 000 euro. De legitieme portie van Piet is $200\ 000 : 2 : 2$ (Piet en Jan) = 50 000 euro. Piet zijn legitimair tekort is dus 10 000 euro. De immuniteitsgrens ten aanzien van de pluskinderen is 40 000 euro, waardoor er ten aanzien van hen niet kan worden ingekort. Desalniettemin, kan Piet aankloppen bij Jan om zijn legitieme portie te verkrijgen. Hierdoor zal Piet uiteindelijk 50 000 euro verkrijgen, de pluskinderen elk 40 000 euro en Jan 30 000 euro.¹⁰⁸

1.2. De invoering in België

52. Bovenstaande Nederlandse regeling zou zeker bijdragen aan een gelijke begunstiging van pluskinderen en kinderen in België. De meeste hedendaagse technieken leiden namelijk tot de mogelijkheid tot inkorting of zijn te verregaand voor louter erfrechtelijke redenen.

53. Hoewel het pluskindbeding het mogelijk maakt om kinderen en pluskinderen in het wettelijk erfrecht hetzelfde te behandelen, zal niet iedereen op de hoogte zijn van het bestaan van dergelijk beding, bijvoorbeeld in geval van een eigenhandig testament. Daarnaast is het ook denkbaar dat een plusouder de pluskinderen begunstigt bij schenking en de kinderen via het wettelijk erfrecht laat erven. Mensen zullen vaak werken met schenkingen of legaten om de pluskinderen (gelijk) te begunstigen. In dat geval kan een immuniteitsgrens deze legaten en schenkingen beschermen tegen eventuele latere inkorting door de kinderen.

54. In het Nederlandse recht geldt de immuniteitsgrens uit artikel 4:91 NBW automatisch. Vanaf dat er makingen of schenkingen aan het pluskind gebeuren, zal het kind niet langer in alle gevallen kunnen inkorten wanneer het zijn reserve niet ontvangt. Mijns inziens wordt de automatische werking best overgenomen, aangezien er anders de kans bestaat dat ze vergeten wordt in te schrijven.

---

¹⁰⁸ Geïnspireerd op het voorbeeld in VAN LUNSEN S., 'Voorstel voor wijziging van art. 4:91 BW', *WPNR* 2003, nr. 6552, (822) 822-823.

55. Belangrijk is dat er via deze wegen geen wettelijk erfrecht wordt gecreëerd. De plusouder zal nog steeds de actieve beslissing moeten nemen om gelijkaardig artikel 4:27 NBW in een testament op te nemen.¹⁰⁹ Ook zal de immuniteitsgrens pas in werking treden wanneer er effectief giften of legaten aan het pluskind gedaan worden.

56. In het verleden zijn er meerdere wetsvoorstellen ingediend om een pluskindbeding met beperkte immuniteitsgrens¹¹⁰ in te voeren. Dit weerspiegelde de wens om de toenmalige regelgeving aan te passen. Een akkoord bleef echter uit: telkens werden de kamers ontbonden nog voordat de onderhandelingen waren afgerond.¹¹¹ Na de invoering van het nieuwe erfrecht van 1 september 2018, werden dergelijke voorstellen niet langer ingediend. Toch blijft er, mijns inziens, nood aan een wijziging, aangezien nog steeds geen gelijke begunstiging mogelijk is.

Onderstaande tekst geeft het wetsvoorstel weer:

‘In boek III, titel II, van het Burgerlijk Wetboek wordt een hoofdstuk X ingevoegd dat een artikel 1100bis bevat, luidende:

« Hoofdstuk X. Beschikkingen bij uiterste wilsbeschikking ten voordele van een stiefkind.

Art. 1100bis. — Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt onder stiefkind verstaan een kind van de echtgenoot of wettelijk samenwonende partner van de erflater, van welk kind de erflater niet zelf ouder is. Zodanig kind blijft stiefkind, indien het huwelijk of de wettelijke samenwoning is geëindigd.

De erflater kan bij uiterste wilsbeschikking bepalen dat een stiefkind erft als eigen kind.

In dat geval wordt de reserve van de reservataire erfgenamen berekend alsof het bevoordeelde stiefkind een eigen kind van de erflater was geweest.

De afstammelingen van het stiefkind worden bij plaatsvervulling geroepen. ».’

---

¹⁰⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, KAMER, 2004-2005, 10 juni 2005, nr. 51-1853/001, 5.

¹¹⁰ De immuniteitsgrens was beperkt, aangezien het wetsvoorstel deed uitschijnen dat de grens enkel gold in het geval dat artikel 4:27 NBW in het testament was ingeschreven.

¹¹¹ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, KAMER, 2004-2005, 10 juni 2005, nr. 51-1853/001; Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, SENAAT, BZ 2007, 28 augustus 2007, nr. 4-170/1; Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, SENAAT, BZ 2010, 2 september 2010, nr. 5-39/1.

1.2.1. Het begrip 'pluskind'

57. Belangrijk is hoe een pluskind gedefinieerd moet worden om het toepassingsgebied van het pluskindbeding en de immuniteitsgrens te bepalen. Op heden bestaat er in de Belgische wetgeving geen algemene definitie van een plusouder of een pluskind. Wat er onder het begrip 'pluskind' begrepen moet worden, kan variëren per rechtstak. Ook binnenin eenzelfde rechtstak kunnen verschillende interpretaties opduiken.

58. In Nederland is er in boek 4 NBW een algemene definitie te vinden van een 'stiefkind'. Bijgevolg is het toepassingsgebied van het stiefkindbeding en de immuniteitsgrens beperkt tot *'het kind van de echtgenoot of de geregistreerde partner van de erflater, van welk kind de erflater niet zelf ouder is'*.¹¹² Cruciaal is dat de Belgische wettelijke samenwoning niet zomaar gelijkgesteld kan worden aan het geregistreerde partnerschap in Nederland. Het voornaamste verschil is dat de Belgische wettelijke samenwoning losstaat van enige affectiviteit of seksualiteit.¹¹³ In Nederland daarentegen stelt artikel 1:80a, lid 4 NBW dat de huwelijksbeletselen analoog van toepassing zijn op het geregistreerd partnerschap. Een geregistreerd partnerschap kan dus niet worden afgesloten tussen personen met een bloedband *'in de opgaande en in de nederdalende lijn of als broeders, zusters of broeder en zuster'*.¹¹⁴ Dat het om twee verschillende statuten gaat, wordt benadrukt in het kader van grensoverschrijdende erkenning van akten. De erkenning kan namelijk in Nederland worden geweigerd op basis van de openbare-orde-exceptie, bijvoorbeeld als het partnerschap is aangegaan tussen personen die volgens Nederlands recht niet met elkaar in een dergelijke relatie mogen treden.¹¹⁵

59. De vraag die gesteld kan worden is of de invoering van gelijkaardige artikelen in België betrekking moet hebben op de wettelijke samenwoning. In de wetsvoorstellen werd alleszins geopteerd om dit wel te doen. Mijns inziens moet dit gevolgd worden, aangezien ook plusouderadoptie en de globale erfovereenkomst mogelijk zijn in geval van wettelijke samenwoning.

---

¹¹² Art. 4:8, derde lid NBW.

¹¹³ DE SCHRIJVER L., VAN DEN BERG N. en VANLEENHOVE C., 'Grensoverschrijdende erkenning in België en Nederland van wettelijke samenwoning en geregistreerd partnerschap', *Not.Fisc.M.* 2024, afl. 8, (258) 259, met de verwijzing aldaar naar: Versl. namens de commissie voor de Justitie, KAMER, 1997-1998, 11 maart 1998, nr. 49-170/8, 62 en 64 (met kritiek van MEULDERS op p. 18); Versl. namens de commissie voor de Justitie, SENAAT, 1997-1998, 8 juli 1998, nr. 1-916/5, 2.

¹¹⁴ Art. 1.41, eerste lid NBW.

¹¹⁵ DE SCHRIJVER L., VAN DEN BERG N. en VANLEENHOVE C., 'Grensoverschrijdende erkenning in België en Nederland van wettelijke samenwoning en geregistreerd partnerschap', *Not.Fisc.M.* 2024, afl. 8, (258) 264.

60. In de Nederlandse rechtsleer wordt daarnaast de kritiek geuit dat de regelgeving niet ruim genoeg zou zijn.¹¹⁶ Het is wenselijk dat ook feitelijk samenwonende partners hun pluskinderen kunnen beschermen.¹¹⁷ Het is denkbaar dat ook in ons land dezelfde kritiek zal ontstaan, indien dezelfde definitie wordt overgenomen. Men dient wel voor ogen te houden dat de Belgische wettelijke samenwoning op zich al ruimer is dan in Nederland. Desalniettemin, is het de logische keuze om deze kritiek voor te zijn.

61. Het Grondwettelijk Hof heeft in meerdere arresten geoordeeld dat er geen sprake is van discriminatie wanneer een feitelijk samenwonende partner wordt uitgesloten van een bepaalde regeling. Het staat namelijk vrij aan de partners om hun samenlevingsvorm zelf te kiezen, waardoor ook de verschillende behandeling geoorloofd is en geen onevenredige gevolgen teweegbrengt.¹¹⁸ Nochtans zijn de partners zich niet altijd bewust van de gevolgen die hun samenlevingsvorm met zich meebrengt.¹¹⁹ Daarnaast gaan burgers omwille van de gelijke begunstiging in de erfbelasting er soms vanuit dat de erfrechtelijke gevolgen ook dezelfde zijn.¹²⁰ Bovendien laten studies zien dat samenwonenden in veel opzichten vergelijkbaar zijn met gehuwden. In beide relatievormen wordt er doorgaans gestreefd naar duurzaamheid.¹²¹

62. Het valt moeilijk te verantwoorden dat het pluskindbeding en de immuniteitsgrens enkel openstaan voor slechts bepaalde samenlevingsvormen. Dergelijke bepalingen leunen namelijk dichter aan bij de beschikkingsvrijheid over het eigen vermogen. Ook volgens DEGEEST zou de mogelijkheid om een pluskindbeding in te voeren relatieneutraal moeten zijn. Het criterium dat de gelijkschakeling mogelijk moet maken, is namelijk de (affectieve) relatie tussen plusouder en pluskind en niet plusouder en ouder.¹²² Affectief wordt hier terecht tussen haakjes

---

¹¹⁶ SCHOLS F., 'Erfrechtelijke ingrepen met het oog op het informele samenleven en het samengestelde gezin', *WPNR* 2018, (1039) 1043; SCHOLS F., BLOKLAND P., KOLKMAN W.D., e.a., 'Concept-Eindverslag Commissie Erfrecht KNB inzake Boek 4 BW (I)', *WPNR* 2010, (879) 890.

¹¹⁷ WIJK-VERHAGEN E. en KEIZER J.J., 'De erfrechtelijke positie van het stiefkind en het quasi-stiefkind (II, slot)', *WPNR* 2023, (426) 427.

¹¹⁸ GwH 18 januari 2024, nr. 10/2024, ECLI:BE:GHCC:2024:ARR.010, overw. B.9., *NJW* 2024, (1016) 1018; MESSINE C. en ROELENS E., 'Het begrip 'gezinswoning' in het civiel en fiscaal recht: een huis met veel kamers?', *Not.Fisc.M.* 2017, (314) 316; LEIRE D., 'Visie op de partnerschapsvormen bij overlijden: een (contesteerbare) kloof tussen erfrecht en successierechten', *Not.Fisc.M.* 2022, (230) 235.

¹¹⁹ LEIRE D., 'Visie op de partnerschapsvormen bij overlijden: een (contesteerbare) kloof tussen erfrecht en successierechten', *Not.Fisc.M.* 2022, (230) 235.

¹²⁰ *Ibid.*, 230.

¹²¹ MARLIER G., *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Kluwer, 2018, 203: met de verwijzing aldaar naar CLIQUET R., 'Major trends affecting families in the New millennium. Western Europe and North America', www.un.org/esa/socdev/family/Publications/mtcliquet.pdf.

¹²² DEGEEST G., 'De erfrechtelijke positie van het stiefkind in de nalatenschap van de stiefouder', *TEP* 2016/1, (5) 62.

geplaatst, aangezien het pluskindbeding niet afhankelijk mag worden gemaakt van een eventuele affectieve relatie. Affectiviteit als geldigheidsvereiste opleggen, zou immers de draagwijdte van het pluskindbeding onnodig en onterecht beperken. Wellicht zal het beding in de praktijk wel enkel voorkomen wanneer de plusouder een affectieve band met het pluskind heeft.

63. Hoewel het mijns inziens dus mogelijk moet zijn om het pluskindbeding en de immunitiegrens toepasbaar te maken op elke samenlevingsvorm, moet er wel een bepaalde bescherming blijven voor het eigen kind. Gelet op het feit dat er bij een huwelijk en wettelijke samenwoning zowel rechten als plichten ontstaan tussen de partners, worden deze samenlevingsvormen in de meeste gevallen niet lichtzinnig aangegaan. De feitelijke samenwoning daarentegen wordt door de wetgever niet als een erkende samenlevingsvorm beschouwd, waardoor er geen automatische juridische gevolgen aan verbonden zijn.¹²³ Dit betekent dat ze op elk moment — zonder formaliteiten — kan worden aangegaan, maar evenzeer van de ene op de andere dag kan worden beëindigd.¹²⁴ In vergelijking met het huwelijk en de wettelijke samenwoning is de feitelijke samenwoning dan ook een juridisch uiterst onzeker statuut.¹²⁵ Om misbruiken te voorkomen kan er omwille van voorgaande argumenten worden geopteerd om de feitelijke samenwoning aan voorwaarden te koppelen.

64. Het koppelen van voorwaarden aan de feitelijke samenwoning is zeker geen uitzondering in ons rechtssysteem. Meer nog, het zorgt zelfs voor een eenheid van regelgeving. Zo kan een feitelijk samenwonende partner het pluskind adopteren en zal pluskind erven van deze plusouder aan het voordelige tarief van de erfbelasting. Telkenmale is de feitelijke samenwoning aan voorwaarden onderworpen.

65. Wat adoptie betreft, kan een pluskind geadopteerd worden door de partner van zijn ouder. Artikel 343, §1, b) OBW bepaalt dat ook een feitelijk samenwonende partner hieronder begrepen moet worden. Dit kan weliswaar niet zomaar. Zo moet de feitelijk samenwonende partner op een permanente en affectieve wijze samenwonen sedert ten minste drie jaar met de

---

¹²³ GwH 18 januari 2024, nr. 10/2024, ECLI:BE:GHCC:2024:ARR.010, overw. B.7., *NJW* 2024, (1016) 1018; DOM I., ‘Solidariteit tussen feitelijk samenwonende partners?’, *Not.Fisc.M.* 2018, (30) 30.

¹²⁴ DOM I., ‘Solidariteit tussen feitelijk samenwonende partners?’, *Not.Fisc.M.* 2018, (30) 31.

¹²⁵ *Ibid.*

ouder van het pluskind. Dit is ingevoerd om het kind in een stabiel gezin terecht te laten komen.¹²⁶

Aangezien de *ratio legis* van de voorwaarden hier de stabiliteit voor ogen heeft, lijkt het mij niet de juiste keuze om dezelfde voorwaarden hier over te nemen. Het pluskindbeding en de immuniteitsgrens komen namelijk pas tot uitwerking bij het overlijden van de plusouder en heeft aldus niets met stabiliteit van het gezin te maken. Daarnaast is de controle op de vereiste van affectiviteit zo goed als onmogelijk.¹²⁷

66. Op fiscaal vlak worden kinderen van een echtgenoot, wettelijk samenwonende partner en feitelijk samenwonende partner gelijkgesteld met een afstammeling in de erfbelasting/successierechten.¹²⁸ Zowel in het Vlaamse Gewest als in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden er voorwaarden gesteld aan de feitelijke samenwoning. Er wordt vereist dat de partners minstens één jaar ononderbroken samenwonen en dat er een gemeenschappelijke huishouding wordt gevoerd.¹²⁹ Het probleem is dat dit bewezen moet worden. De decreetgever anticipeerde hierop door een weerlegbaar vermoeden in te schrijven. Er wordt vermoed te zijn voldaan aan de voorwaarden vanaf er een inschrijving op hetzelfde adres in het bevolkingsregister is.¹³⁰ Wonen de partners niet op hetzelfde adres, dan zullen zij de voorwaarden moeten bewijzen met alle rechtsmiddelen.¹³¹

Voor de vrijstelling van de gezinswoning in de erfbelasting ten aanzien van de feitelijke samenwonende partner bestaat een langere samenlevingstermijn, namelijk drie jaar. Dit is ingevoerd omwille van ‘*een niet denkbare risico [...] op een oneigenlijk gebruik van de korte samenlevingstermijn voor feitelijk samenwonenden om ook van de vrijstelling van de gezinswoning te genieten*’. Het voordeel dat bekomen wordt is namelijk aanzienlijk.¹³²

---

¹²⁶ Wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, KAMER, 2000-2001, 17 juli 2001, nr. 50-1366/001 en 50-1367/001, 12.

¹²⁷ AERTS C. en VAN ROY C., *Wet & Duiding Kids-Codex Boek II: Personen- en Familierecht*, Larcier, 2014, 57.

¹²⁸ Uitzondering: in het Waals Gewest gaat het enkel om kinderen van een echtgenoot en wettelijk samenwonende partner.

¹²⁹ Art. 1.1.0.0.2., zesde lid, 5°, b) VCF en art. 48 Br.W.Succ.

¹³⁰ Art. 1.1.0.0.2., zesde lid, 4°, c) VCF en art. 48 Br.W.Succ.

¹³¹ VERMEULEN A., ‘De bewijsproblematiek voor feitelijke samenwoners inzake de samenwoning en de gemeenschappelijke huishouding’, *Successierechten* 2023, afl. 2, (6) 10.

¹³² Ontwerp van decreet houdende vrijstelling van successierechten ten voordele van de langstlevende partner voor de nettowaarde van de gezinswoning, VL. PARL., 2005-2006, 31 mei 2006, nr. 865/1, 6.

67. Aangezien ook hier het voordeel voor het pluskind aanzienlijk kan zijn en daarbij samenhangend het nadeel voor een eigen kind, moet er mijns inziens geopteerd worden voor de driejarige samenlevingstermijn en de gemeenschappelijke huishouding. In geval van overmacht kan wel afgeweken worden van het aspect van de samenwoning, bijvoorbeeld als de feitelijke samenwonende partner naar een rusthuis verhuist.

1.2.2. Impact van de beëindiging van de samenlevingsvorm

68. In het Nederlands recht zal ook na de beëindiging van het huwelijk of het geregistreerd partnerschap een pluskind zo blijven kwalificeren.¹³³ Bij het invoeren van gelijkaardige bepalingen in België is er de keuze om dit Nederlands voorbeeld al dan niet te volgen. Het is aan te raden die keuze expliciet in de wet vast te leggen. Op die manier wordt de discussie omtrent de vraag of het einde van de samenlevingsvorm gevolgen heeft voor de band tussen de plusouder en het pluskind vermeden.

1.2.2.1. Het pluskindbeding

69. In België gebeurt de beoordeling omtrent de uitwerking van een testament op het moment van het overlijden van de plusouder. Het is aldus op het moment dat de nalatenschap openvalt, dat de notaris moet kijken of er ten tijde van het overlijden sprake was van een pluskind-plusouderrelatie. Op basis van cassatierechtspraak moet het bestaan van een oorzaak van een beschikking in het testament worden beoordeeld op het ogenblik van de totstandkoming van de rechtshandeling.¹³⁴

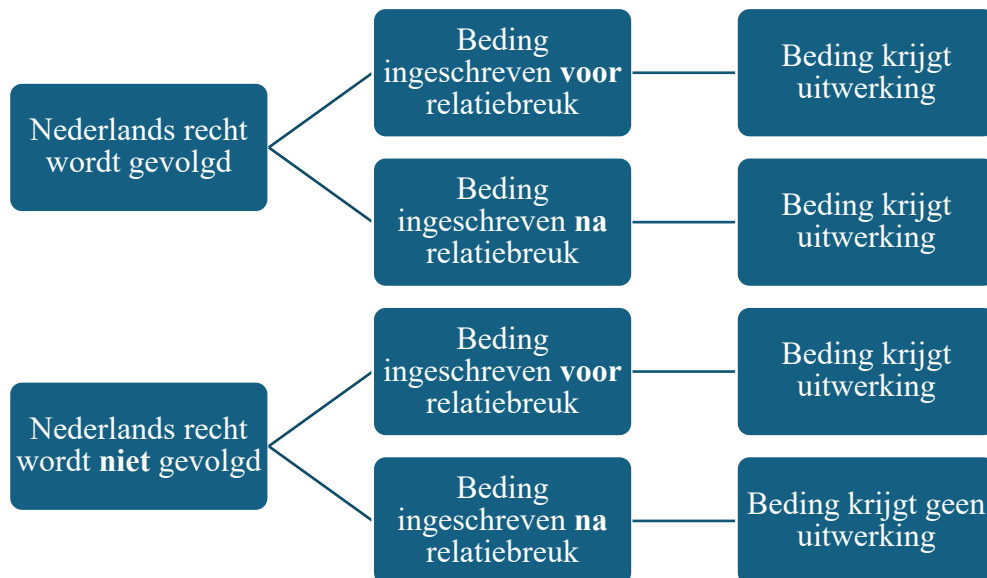
70. Als er wordt gekozen om het Nederlands recht niet te volgen, dan zal het niet meer mogelijk zijn om na de relatiebreuk nog een pluskindbeding in het testament te schrijven. Het pluskind kwalificeert namelijk niet langer als pluskind. Een reeds ingeschreven pluskindbeding daarentegen zal geldig blijven na de relatiebreuk, aangezien aan de geldigheidsvoorwaarde was voldaan op het moment van het opmaken van het testament met dergelijke clausule. Wordt het Nederlandse recht wel gevolgd, dan kan zelfs na het einde van de relatie nog een pluskindbeding worden gemaakt, aangezien de relatie plusouder en pluskind blijft bestaan.

---

¹³³ Art. 4:8, derde lid NBW.

¹³⁴ Cass. 19 oktober 2023, nr. AR C.23.0112.N, ECLI:BE:CASS:2023:ARR.20231019.1N.5, *Not.Fisc.M.* 2024, afl. 1, (20) 21.

Onderstaande boomgrafiek geeft een samenvatting weer van de mogelijke hypothesen:

71. Op heden bestaat er geen algemene bepaling die vastlegt wat er met de relatie plusouder-pluskind gebeurt indien de samenlevingsvorm wordt beëindigd. Er bestaan daarentegen wel meerdere bepalingen die dergelijke situatie behandelen. Zo stelt artikel 344-3 OBW dat een voormalige partner in bepaalde gevallen het voormalige pluskind kan adopteren. Verder geldt de onderhoudsverplichting uit artikel 203, §3 OBW enkel als de echtgenoten nog gehuwd waren op het moment van overlijden. Deze bepalingen laten uitschijnen dat het einde van de samenlevingsvorm ook het einde van de relatie pluskind-plusouder met zich zou meebrengen. Ook in het fiscaal recht zal de relatie plusouder en pluskind stoppen als de relatie tussen de partners ophoudt te bestaan. Van zodra dit voorvalt, zal het pluskind opnieuw erven aan de tarieven die gelden op ‘anderen’.¹³⁵

72. Naar mijn mening moet geopteerd worden om het Nederlands recht te volgen, waardoor de beëindiging van de relatie geen impact zal hebben. Niet alleen werd hiervoor geopteerd in de wetsvoorstellen¹³⁶, ook toont artikel 344-3 OBW aan dat het mogelijk is dat er nog steeds

¹³⁵ VAN GEEL A., DE NORRE A., BALTUS A., e.a., ‘Erfbelasting: tarieven’ in TIBERGHIE A. (ed.), *Tiberghien. Handboek voor Fiscaal Recht*, Kluwer, 2024, (1763) 1767.

¹³⁶ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, KAMER, 2004-2005, 10 juni 2005, nr. 51-1853/001; Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, SENAAT, BZ 2007, 28 augustus 2007, nr. 4-170/1; Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, SENAAT, BZ 2010, 2 september 2010, nr. 5-39/1.

een affectieve band kan bestaan tussen plusouder en pluskind. In het adoptierecht moet er daarnaast louter voldaan zijn aan de voorwaarden ten tijde van het indienen van het verzoekschrift. De beëindiging van de samenwoning in de loop van de procedure, vormt geen belemmering voor de adoptie.¹³⁷ Tot slot strookt de keuze om de beëindiging van de relatie geen impact te laten hebben met de visie van het Hof van Cassatie. Het latere verdwijnen of wegvallen van de oorzaak heeft in de regel geen gevolgen voor het geldig voortbestaan en de uitwerking van het legaat. De oorzaak van een rechtshandeling, *in casu* een beschikking in een testament wordt vermoed aanwezig te blijven tot op het ogenblik van het overlijden van de testator.¹³⁸ Dezelfde redenering kan worden doorgetrokken naar de globale erfovereenkomst, aangezien het ook hier gaat om een rechtshandeling. De pluskinderen moeten louter op het moment van het sluiten van de globale erfovereenkomst de vereiste hoedanigheid hebben.¹³⁹ De wet voorziet niet in een specifieke regeling voor een herbeoordeling van hun hoedanigheid als pluskind op het ogenblik van het openvallen van de nalatenschap. Daaruit kan men concluderen dat een verzaking aan de inkortingsvordering normaliter onaangetast blijft door een latere beëindiging van de relatie.

73. Hoewel België dus geen wettelijk kader heeft dat overeenstemt met de Nederlandse wet, sluit de visie van het Hof van Cassatie in de praktijk aan bij het Nederlandse uitgangspunt. Deze zienswijze zorgt ook voor een oplossing in elke situatie. Het is denkbaar dat degenen die een affectieve band met het pluskind behouden na het beëindigen van de relatie, nog steeds uitwerking willen van het beding. Voor de plusouders die geen band meer behouden met het pluskind of die willen dat er geen uitwerking meer aan het beding wordt gegeven, zal de oplossing liggen in de herroepbaarheid van het testament. Meer nog, een notaris kan op het moment van het opstellen van het testament ook vooruitblikken op de hypothese dat de samenlevingsvorm ophoudt te bestaan. In dergelijk geval kan aan het pluskindbeding volgende clause worden toegevoegd: *‘bij ontbinding van het stelsel anders dan door overlijden (bv. door echtscheiding) en als er bij de ontbinding van het stelsel een procedure loopt m.o.o. echtscheiding of scheiding van tafel en bed of er een feitelijke scheiding is waarbij een van de*

---

¹³⁷ AERTS C. en VAN ROY C., *Wet & Duiding Kids-Codex Boek II: Personen- en Familierecht*, Larcier, 2014, 57, met de verwijzing aldaar naar Jeugdrb. Antwerpen 29 april 2003, *NJW* 2003, 1376, noot RDC.

¹³⁸ Cass. 19 oktober 2023, nr. AR C.23.0112.N, ECLI:BE:CASS:2023:ARR.20231019.1N.5, *Not.Fisc.M.* 2024, afl. 1, (20) 21.

¹³⁹ Art. 4.255, §3 BW.

echtgenoten afzonderlijk verblijf heeft gevorderd bij een rechter, zal het pluskindbeding komen te vervallen'.¹⁴⁰

74. Wordt dergelijke clausule niet ingeschreven en is het testament niet herroepen, dan kunnen de kinderen zich proberen te beroepen op het verval van de oorzaak (*supra* randnr. 12). Het vermoeden dat de oorzaak blijft bestaan is namelijk weerlegbaar. De kinderen kunnen aldus bewijzen dat ten tijde van het opstellen van het testament geen relatie van plusouder-pluskind bestond. Volgens het Hof van Cassatie ligt de oorzaak daarnaast niet uitsluitend in het begiftigingsoogmerk van de testator, maar ook in de determinerende beweegreden die hem ertoe heeft gebracht de beschikking te doen.¹⁴¹ Als de beweegreden niet louter het bestaan van het pluskind was, maar voornamelijk de affectieve band die tussen plusouder en pluskind bestond, dan zullen de kinderen het verval van het legaat kunnen aanvoeren bij verzuring van deze affectieve band.

1.2.2.2. De immuniteitsgrens

75. Hierboven kon geconcludeerd worden dat de relatie plusouder-pluskind blijft bestaan nadat de samenlevingsvorm tussen de ouder en de plusouder is beëindigd. Daarnaast bleek ook dat de immuniteitsgrens een uitwerking van rechtswege moet krijgen.

76. Om echter tegemoet te komen aan de plusouder die het pluskind niet langer als pluskind beschouwd, kan geopteerd worden om een opt-out te voorzien. De plusouder kan dan in een uiterste wilsbeschikking bepalen dat de immuniteitsgrens niet langer van toepassing is. Dit is noodzakelijk, aangezien voor schenkingen geen verval van oorzaak bestaat.

Ook het Nederlandse recht voorziet in lid 3 van artikel 4:91 NBW een opt-out: *'De erflater kan bij een gift aan een stiefkind of bij uiterste wilsbeschikking bepalen dat lid 1 geheel of ten dele buiten toepassing blijft.'*

---

¹⁴⁰ In de hypothese dat het gaat om een huwelijk. Gelijkaardige clausule kan worden gemaakt met betrekking tot wettelijke en feitelijke samenwonenden.

¹⁴¹ Cass. 19 oktober 2023, nr. AR C.23.0112.N, ECLI:BE:CASS:2023:ARR.20231019.1N.5, *Not.Fisc.M.* 2024, afl. 1, (20) 21.

HOOFDSTUK 2: Aanpassen regeling erfovereenkomst

2.1. Aanpassing globale erfovereenkomst

77. Het eerste probleem is dat er in de globale erfovereenkomst op heden enkel kinderen van de echtgenoten en wettelijk samenwonende partners kunnen worden betrokken. De kinderen van de feitelijke samenwonende partner worden uitgesloten. De verantwoording van de wetgever, namelijk het gebrek aan een duidelijk en objectief criterium hanteren om te bepalen welke kinderen kunnen betrokken worden, zou mijns inziens perfect kunnen worden opgelost. Het is inderdaad zo dat de feitelijke samenwoning moeilijker met zekerheid vast te stellen is, vermits deze voornamelijk afhangt van een feitelijke beoordeling. Desalniettemin, heeft men in andere gevallen wel voor een oplossing kunnen zorgen. Zo is er in de VCF een weerlegbaar vermoeden ingebouwd dat een inschrijving op hetzelfde adres betekent dat de partners feitelijk samenwonend zijn.¹⁴² Wonen de partners niet op hetzelfde adres, dan kunnen zij hun feitelijke samenwoning bewijzen met alle rechtsmiddelen.¹⁴³ Dergelijke regeling kan hier worden overgenomen.

78. Ten tweede bleek in randnummer 20 dat er verwarring bestaat met betrekking tot de schenkingen die opgenomen kunnen worden in de erfovereenkomst. Bepaalde auteurs menen dat enkel tegenwoordige schenkingen opgenomen kunnen worden. Anderen zijn van mening dat er geen onderscheid bestaat naargelang de partijen, waardoor ook voorgaande schenkingen opgenomen kunnen worden. Het verschil is cruciaal, aangezien er in het eerste geval geen verzaking is ten aanzien van die voorgaande schenkingen. De plusouder zal in dit geval bij elke schenking het eigen kind moeten overtuigen om een punctuele erfovereenkomst te sluiten om te verzaken aan de inkortingsvordering.

Het is aan de wetgever om hieromtrent duidelijkheid te scheppen ter bevordering van de rechtszekerheid. Desalniettemin, verdient het aanbeveling om de visie van BAEL te volgen, waarbij ook eerdere schenkingen in de erfovereenkomst kunnen worden opgenomen. Dit vergemakkelijkt het proces voor iedereen. Niet alleen is de regeling zo voor iedereen dezelfde, maar daarnaast moet er voor de eerdere schenkingen geen punctuele erfovereenkomst gesloten worden.

---

¹⁴² Art. 1.1.0.0.2., zesde lid, 4°, c) VCF.

¹⁴³ VERMEULEN A., 'De bewijsproblematiek voor feitelijke samenwoners inzake de samenwoning en de gemeenschappelijke huishouding', *Successierechten* 2023, afl. 2, (6) 10.

2.2. Invoering van de overeenkomst tot verzaking aan de reserve

79. In het Duitse recht kan een reservataire erfgenaam overeenkomstig artikel 2346 BGB afstand doen van zijn reserve. Dit wordt ‘*Pflichtteilsverzicht*’ genoemd. De wettelijke erfopvolging blijft daarentegen onaangetast, zodat de degene die afstand doet, wel erfgenaam blijft indien de erflater geen afwijkende testamentaire bepalingen treft.¹⁴⁴ Dergelijke overeenkomst wordt gesloten tussen de reservataire en de erflater voorafgaand het openvallen van de nalatenschap.¹⁴⁵

80. In België zijn bedingen met betrekking tot de nalatenschap van een derde die nog niet is opengevallen, verboden en absoluut nietig.¹⁴⁶ De voorafgaandelijke verzaking aan de reserve is dus een verboden erfovereenkomst.¹⁴⁷ Het is pas na het openvallen van de nalatenschap dat een reservataire kan beslissen om te verzaken aan de inkortingsvordering. Het nadeel hiervan is dat de erflater en het pluskind nooit de zekerheid hebben dat er niet ingekort zal worden. Hoewel het eigen kind kan beloven dat het niet zal inkorten, kan deze na het overlijden toch het omgekeerde doen. Het invoeren van een gelijkaardige overeenkomst zou aldus ook in België zijn nut bewijzen. Op die manier kan de erflater in samenspraak met zijn kinderen overeenkomen dat zij verzaken aan hun reserve en dus hun inkortingsvordering. De erflater heeft dan de volledige beschikkingsvrijheid over zijn nalatenschap, waardoor een gelijke begunstiging tussen kinderen en pluskinderen mogelijk wordt. Op die manier worden latere conflicten vermeden en heeft de erflater rechtszekerheid wat er met zijn nalatenschap zal gebeuren. Het blijft ook de keuze van de reservataire, waardoor er geen verplichting is tot verzaking.

---

¹⁴⁴ X., ‘Pflichtteilsverzicht’ in KESSAL-WULF S. (ed.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 11*, C.H.BECK, 2022.

¹⁴⁵ *Ibid.*

¹⁴⁶ Art. 4.242, §1 BW en art. 4.245, lid 1 BW.

¹⁴⁷ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, KAMER, 2016-2017, 25 januari 2017, nr. 54-2282/001, 87.

HOOFDSTUK 3: Verwerping van de erfrechtelijke reserve

81. Op heden probeert België, lid van de conservatieve Romaanse rechtsfamilie¹⁴⁸, een evenwicht te vinden tussen de beschikkingsvrijheid van de erflater en een wettelijk gewaarborgde solidariteit binnenin de familie.¹⁴⁹ Indien de erflater kinderen heeft, kan de erflater vrij beschikken over de helft van zijn vermogen. De andere helft is het voorbehouden erfdeel voor de kinderen, ongeacht of de erflater nog contact heeft met hen.¹⁵⁰

82. In vergelijking met het ruime erfrecht van voor 1 september 2018 is er met het nieuwe erfrecht zowel een kwalitatieve als kwantitatieve beperking op de reserve gekomen.¹⁵¹ Kwantitatief omdat enerzijds de ascendenten voortaan geen reserve meer hebben en anderzijds omdat de reserve van de kinderen steeds 50% is geworden. Kwalitatief omdat in de meeste gevallen de inkorting voortaan in waarde gebeurt in plaats van in natura. Hoewel dit dus een hele verbetering vormt, blijft de beschikkingsvrijheid beperkt tot de helft van het vermogen. Het nieuwe erfrecht wenste meer autonomie om een erfrecht op maat uit te werken.¹⁵² Nochtans toont bovenstaand onderzoek aan dat er in bepaalde gevallen nog steeds geen voldoende vrijheid bestaat opdat men de eigen specifieke situatie kan regelen. De verwerping van de reserve zou daarom als oplossing kunnen dienen. In dit geval zou de erflater volledige beschikkingsvrijheid hebben over zijn vermogen.

---

¹⁴⁸ VERBEKE A.-L., 'De legitieme ontbloot of dood? Leve de echtgenoot!', *TPR* 2000, afl. 3, (1111) 1126.

¹⁴⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, KAMER, 2016-2017, 25 januari 2017, nr. 54-2282/001, 5.

¹⁵⁰ VERBEKE A.-L., 'To reserve or not to reserve?', *TEP* 2013, afl. 1, (3) 6.

¹⁵¹ Dit staat in contrast met de ruime kwalitatieve en kwantitatieve bescherming van daarvoor: VERBEKE A.-L., 'To reserve or not to reserve?', *TEP* 2013, afl. 1, (3) 5.

¹⁵² Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, KAMER, 2016-2017, 25 januari 2017, nr. 54-2282/001, 5.

3.1. Argumenten om de reserve te behouden

83. Er zijn vele argumenten om de reserve te behouden: *‘de voortzetting van de opvoedingsplicht na het overlijden; de bevestiging van de familiale solidariteit, die los staat van behoefte maar eerder een bevestiging inhoudt van een zelfs abstract beleefde familieband; het minstens gedeeltelijk behoud van het familievermogen in de familie; een waarborg voor een minimale gelijkheid tussen alle kinderen van de erflater’*, ...¹⁵³

84. Niettegenstaande het feit dat het beperken van de beschikkingsvrijheid normaliter een inbreuk vormt op artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM, namelijk het recht op eigendom, is dergelijke beperking toegelaten onder voorwaarden.¹⁵⁴

3.2. Argumenten om de reserve te verwerpen

85. Meerdere van bovenstaande argumenten kunnen echter verworpen worden. Wat het verzorgingsidee betreft, biedt het erfrecht in de praktijk weinig bestaanszekerheid voor de meeste mensen, aangezien nalatenschappen vaak klein zijn en pas laat in het leven beschikbaar komen. Tegen die tijd is de erfenis weinig relevant voor zorg.¹⁵⁵ Verder constateerden meerdere wetsvoorstellen voor het nieuwe erfrecht dat het behoud van de reserve berust op de maatschappelijke overtuiging dat kinderen de evidente en natuurlijke erfopvolgers van hun ouders zijn.¹⁵⁶ Nochtans is dit principe reeds verankerd in ons wettelijk erfrecht. Als een erflater sterft zonder iets te regelen, gaat de volledige nalatenschap in volle eigendom of blote eigendom naar de afstammelingen. Het is dan ook achterhaald dat een kind waarmee geen contact meer is, enkel vanwege de bloedband automatisch recht heeft op een vast deel van de nalatenschap. Ook het beeld dat de reserve zorgt voor gelijkheid klopt niet.¹⁵⁷ Via de inkortingsvordering kan een gedane regeling namelijk tenietgaan, tenzij het kind op voorhand aan de vordering tot inkorting heeft verzaakt.

---

¹⁵³ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het erfrecht, KAMER 2014-2015, 3 december 2014, nr. 54K0681/001, 13.

¹⁵⁴ GEELHAND N., ‘Overzicht van de wettelijke regels in verband met de reserve in enkele landen die het EVRM hebben geratificeerd’ in KFBN (ed.), *De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld. Deel I Rechtsvergelijking*, Bruylant, 1997, (127) 132.

¹⁵⁵ VERBEKE A.-L., ‘De legitieme ontbloot of dood? Leve de echtgenoot!’, *TPR* 2000, afl. 3, (1111) 1171.

¹⁵⁶ Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het erfrecht, KAMER 2014-2015, 3 december 2014, nr. 54K0681/001, 13; Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, KAMER, 2016-2017, 25 januari 2017, nr. 54-2282/001, 73.

¹⁵⁷ VERBEKE A.-L., ‘To reserve or not to reserve?’, *TEP* 2013, afl. 1, (3) 7.

86. Uit onderzoek van VERBEKE in 2000 bleek dat de reserve hoofdzakelijk steunt op traditie.¹⁵⁸ Ook door de federatie van notarissen werd de erfrechtelijke reserve reeds in 1997 in vraag gesteld.¹⁵⁹

87. Bovendien bestaat er reeds in talrijke landen dergelijke regeling waarbij er volledige beschikkingsvrijheid voor de erflater bestaat. Voornamelijk in Anglo-Amerikaanse landen bestaat geen reserve. Zij heeft er ofwel nooit bestaan, zoals in het Verenigd Koninkrijk, ofwel is ze afgeschaft, zoals in Zuid-Afrika.¹⁶⁰ Deze landen laten de kinderen echter niet in de kou staan. Hun rechtssystemen kiezen er namelijk voor dat (onder andere) de kinderen een vordering tegen de nalatenschap kunnen instellen.

In het Verenigd Koninkrijk kunnen de kinderen een claim tegen de nalatenschap indienen wanneer er voor hen geen redelijke financiële voorziening is getroffen.¹⁶¹ Zelfs een pluskind kan zich in twee gevallen op dergelijke bepaling beroepen. Ten eerste kan dit als het gaat over een kind van de echtgenoot of wettelijk samenwonende partner. Ten tweede kan een pluskind ook een claim indienen als het gaat over een kind waarbij de overledene op enig moment de rol van ouder vervulde en het kind door de overledene als een kind van het gezin werd behandeld.¹⁶² Hieronder kan dus ook een kind van een feitelijk samenwonende partner vallen. Hieruit volgt minstens dat de reserveregeling opgevangen kan worden via andere mechanismen.

88. Tot slot is met het nieuwe erfrecht van 2018 ook in België een reserve afgeschaft, namelijk die van de ascendenten.¹⁶³ Ter vervanging krijgen zij in geval van behoefte onder bepaalde voorwaarden een levensonderhoud uit de nalatenschap.¹⁶⁴ Dit is aldus vergelijkbaar met de Anglo-Amerikaanse rechtssystemen en toont dat de reserve niet de enige beschermingsmaatregel is.

---

¹⁵⁸ VERBEKE A.-L., 'De legitieme ontbloot of dood? Leve de echtgenoot!', *TPR* 2000, afl. 3, (1111) 1163.

¹⁵⁹ KFBN (ed.), *De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld. Deel II Belgisch recht*, Bruylant, 1997.

¹⁶⁰ VERBEKE A.-L., 'De legitieme ontbloot of dood? Leve de echtgenoot!', *TPR* 2000, afl. 3, (1111) 1150.

¹⁶¹ Art. 1.1. Inheritance (Provision for Family and Dependents) Act 1975.

¹⁶² *Ibid.*, art. 1.1. d).

¹⁶³ Wet 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, *BS* 1 september 2017.

¹⁶⁴ Art. 205bis, §2 OBW.

3.3. Kritiek op het voorstel tot afschaffing

89. Hoewel de argumenten voor het behoud van de reserve niet doorslaggevend zijn, is het voorstel tot afschaffing ervan niet zonder risico. Het is denkbaar dat het op aanzienlijke kritiek zal stuiten.

90. Ten eerste zal er geen recht op onderhoud ontstaan. De vordering zal moeten worden ingesteld, waarna de rechter discretionair zal beoordelen of de toekenning gewenst is. Daarbij rust de bewijslast op het kind, dat zal moeten aantonen dat de toekenning noodzakelijk is. Een vermogend kind zou in dat geval mogelijks niets ontvangen.

91. Ten tweede zullen de gevolgen van impulsiviteit van de erflater ingrijpender zijn. Het kan er namelijk toe leiden dat een kind na een conflict onterfd wordt. Ook zal men extra voorzichtig moeten zijn voor druk van buitenaf. Zo kan bijvoorbeeld alles naar de buitenlandse onlinepartner gaan die men nog nooit heeft ontmoet. Nochtans kan er in die gevallen teruggevallen worden op de algemene verbintenisrechtelijke regels van de wilsgebreken. Degene die zich hierop beroept, zal dit moeten bewijzen.¹⁶⁵

92. Tot slot is het ook denkbaar dat ontervende eigenhandige testamenten sneller betwist zullen worden. De onterfde kinderen kunnen proberen aanvoeren dat er geen gezondheid van geest was op het moment van het opstellen van het testament.

---

¹⁶⁵ BAEL J., 'Overzicht van rechtspraak schenkingen en testamenten (januari 2011-september 2019): de toestemming en bekwaamheid en de vormvereisten bij de schenking en het testament' in BAEL J. (ed.), *Rechtskroniek voor het Notariaat Deel 35*, KnopsPublishing, 2019, (89) 132.

Besluit

93. Volgens de huidige Belgische wetgeving is het in twee situaties niet mogelijk om eigen kinderen en pluskinderen gelijk te begunstigen: wanneer er meer pluskinderen zijn dan kinderen, en wanneer de erflater ook een andere persoon begunstigt via een testament of eerdere schenkingen. In dergelijke situaties hebben kinderen de mogelijkheid om zich te beroepen op hun reservatair erfdeel zodra het beschikbaar deel wordt overschreden.

94. De enige mogelijkheid om momenteel een volledig gelijke behandeling te garanderen, is plusouderadoptie. Emotioneel is dit echter niet altijd even eenvoudig. Andere oplossingen zijn aldus aan te bevelen.

95. Een eerste oplossing voor het probleem kan de afschaffing van de reserve zijn. In theorie is het zeker mogelijk om de reserve af te schaffen en in de plaats daarvan een onderhoudsvordering ten laste van de nalatenschap in te voeren. Eenzelfde evolutie deed zich voor bij de afschaffing van de ascendentenreserve. De hedendaagse argumenten ter verdediging van de reserve zijn niet langer doorslaggevend. De voornaamste reden van behoud is namelijk de traditie en de morele verplichting die de samenleving meent te hebben ten aanzien van afstammelingen.

Het voornaamste struikelblok van de afschaffing is echter van politieke aard: met de toenemende machtspositie van de rechterzijde neemt de kans op hervormingen aan traditionele (erfrechtelijke) principes verder af.

Hoewel een afschaffing van de reserve dus hoogstwaarschijnlijk niet in de nabije toekomst ligt, kan de beschikkingsvrijheid wel een argument vormen om de reserve in bepaalde gevallen te beperken. Een illustratie hiervan kan gevonden worden in de eventuele invoering van het pluskindbeding en de immuniteitsgrens in België.

96. De invoering van het pluskindbeding en de immuniteitsgrens, geïnspireerd op de regeling in Nederland, vormt een tweede oplossing. Dankzij het pluskindbeding in een testament worden pluskinderen zoals kinderen betrokken in het wettelijk erfrecht, waardoor zij voortaan als erfgenamen worden behandeld in plaats van legatarissen. De immuniteitsgrens gaat nog verder en heeft tot gevolg dat een overschrijding van het beschikbaar deel zonder de mogelijkheid tot inkorting geoorloofd is, zolang de pluskinderen niet meer krijgen dan de kinderen.

Mijns inziens moet deze oplossing openstaan voor elke plusouder, ongeacht de samenlevingsvorm tussen plusouder en ouder. De vrijheid om te beschikken over het eigen vermogen, bijvoorbeeld ten aanzien van het pluskind, mag niet afhangen van de samenlevingsvorm die het koppel hanteert. Wel kan er geopteerd worden om de feitelijke samenwoning te koppelen aan voorwaarden, gezien de kans op misbruik via deze eenvoudigere samenlevingsvorm. In dit geval wordt er best gewerkt met een driejarige samenlevingstermijn en een gemeenschappelijke huishouding.

Deze bepalingen kunnen nadelig lijken, aangezien ze kunnen leiden tot een daling van de reserve van de kinderen. Desalniettemin, moet men blijven herinneren dat zij pas in werking treden na een vrijwillig en actief optreden van de plusouder. Hoewel zij in sommige gevallen een benadeling voor het kind inhouden vanwege die daling, zullen zij vermijden dat een pluskind meer kan verkrijgen dan het eigen kind. In de huidige regelgeving daarentegen is het mogelijk dat wanneer er minder pluskinderen zijn dan kinderen, de plusouder meer kan geven aan de pluskinderen. Op dit vlak wordt de positie van het eigen kind net versterkt.

Van een volledige gelijkstelling tussen pluskinderen en kinderen is geen sprake, ook niet dankzij deze regeling. Het pluskind wordt louter erfgenaam, geen reservataire erfgenaam. Als de reserve van een kind wordt beperkt door de aanwezigheid van pluskinderen, dan kan het kind alsnog een vordering tot inkorting instellen tegen andere begiftigden.

97. Een derde oplossing kan gevonden worden in het aanpassen van de regeling omtrent de erfovereenkomst. Wat de globale erfovereenkomst betreft, dient het toepassingsgebied te worden uitgebreid tot kinderen van de feitelijke samenwonende partner. De notaris kan via het rijksregister nagaan of iemand al dan niet feitelijk samenwonend is. De wetgever zou verder duidelijk moeten vastleggen op welke schenkingen een erfovereenkomst precies kan slaan. Indien ook vroegere schenkingen daaronder vallen, genieten pluskinderen immers de ruimste bescherming. Tot slot kan inspiratie worden gehaald uit het Duitse erfrecht, meer bepaald het *'Pflichtteilsverzicht'*. Dankzij deze figuur kan een kind in een erfovereenkomst verzaken aan diens reserve. Op die manier is het toepassingsgebied niet beperkt tot schenkingen, zoals dat het geval is bij de globale en punctuele erfovereenkomst, waardoor er ook zekerheid is over de uitwerking van legaten.

98. Samenvattend toont dit onderzoek aan dat de huidige Belgische regels een gelijke begunstiging tussen kinderen en pluskinderen vaak in de weg staan. Gerichte hervormingen, bijvoorbeeld een verdere inperking van de reserve, de invoering van het pluskindbeding met immuniteitsgrens, of een ruimere, flexibelere erfovereenkomst, kunnen dit evenwicht wel binnen handbereik brengen. Deze voorstellen verzoenen de legitieme bescherming van kinderen met de hedendaagse realiteit van nieuw-samengestelde gezinnen en versterken tegelijk de beschikkingsvrijheid van de erflater.

Bibliografie

1. Wetgeving

1.1. Interne normen: België

oud Burgerlijk Wetboek van 21 maart 1804, *BS* 3 september 1807.

Wetboek der successierechten (Brussels Hoofdstedelijk Gewest) van 31/03/1936, *BS* 07/04/1936.

Burgerlijk Wetboek:

Boek 4 'Nalatenschappen, schenkingen en testamenten' van 19 januari 2022, *BS* 14 maart 2022.

Boek 5 'Verbintenissen' van 28 april 2022, *BS* 1 juli 2022.

Boek 8 'Bewijs' van 13 april 2019, *BS* 14 mei 2019.

Wet 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, *BS* 1 september 2017.

Wet betreffende de verzekeringen van 4 april 2014, *BS* 30 april 2014.

Vlaamse Codex Fiscaliteit van 13 december 2013, *BS* 23 december 2013.

1.2. Interne normen: buitenland

Verenigd Koninkrijk: Inheritance (Provision for Family and Dependants) Act 1975.

Nederland: Burgerlijk Wetboek Boek 1 en Burgerlijk Wetboek Boek 4.

Frankrijk: Code des assurances.

Duitsland: Bürgerliches Gesetzbuch von 18 august 1896, *RG* 24 august 1896.

1.3. Voorbereidende werken

Wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, KAMER, 2000-2001, 17 juli 2001, nr. 50-1366/001 en 50-1367/001.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, KAMER, 2004-2005, 10 juni 2005, nr. 51-1853/001.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, SENAAT, BZ 2007, 28 augustus 2007, nr. 4-170/1.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek teneinde het stiefkind als erfgenaam te kunnen benoemen, SENAAT, BZ 2010, 2 september 2010, nr. 5-39/1.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het erfrecht, KAMER 2014-2015, 3 december 2014, nr. 54K0681/001.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, KAMER, 2016-2017, 25 januari 2017, nr. 54-2282/001.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, KAMER, 2016-2017, 25 januari 2017, nr. 54-2282/003.

Ontwerp van decreet houdende vrijstelling van successierechten ten voordele van de langstlevende partner voor de nettowaarde van de gezinswoning, VL. PARL., 2005-2006, 31 mei 2006, nr. 865/1.

1.4. Voorbereidende werken buitenland

Nederland: Invoeringswet Boek 4 en Titel 3 van Boek 7 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, tweede gedeelte (nadere wijziging van Boek 4), Kamerstukken II 1999-2000, 20 juni 2001, nr. 27 021/5.

2. Rechtspraak

GwH 26 juni 2008, nr. 96/2008.

GwH 18 februari 2010, nr. 15/2010.

GwH 20 november 2019, nr. 187/2019, ECLI:BE:GHCC:2019:ARR.187.

GwH 18 januari 2024, nr. 10/2024, ECLI:BE:GHCC:2024:ARR.010, *NJW* 2024, 1016.

Cass. 16 november 1989, nr. AR 8402.

Cass. 21 januari 2000, nr. AR C.98.0335.F.

Cass. 12 december 2008, nr. AR C.06.0332.N.

Cass. 19 oktober 2023, nr. AR C.23.0112.N, ECLI:BE:CASS:2023:ARR.20231019.1N.5, *Not.Fisc.M.* 2024, afl. 1, 20.

Cass. 23 mei 2024, nr. AR C.23.0461.N.

HvB Brussel 16 december 1999, *AJT* 2000-2001, 245.

HvB Luik 2 oktober 2001, *JT* 2002, 88.

HvB Gent 22 november 2018.

HvB Gent 23 december 2021, *T.Not.* 2022, afl. 4, 432.

Famrb. Nijvel 3 juni 2008, *Rev.trim.dr.fam.* 2010, afl. 2, 661.

Famrb. Namen (afd. Namen) 23 juli 2019, *Rev.not.b.* 2021, afl. 3163, 823.

3. Rechtsleer

3.1. Boeken

AERTS C. en VAN ROY C., *Wet & Duiding Kids-Codex Boek II: Personen- en Familierecht*, Larcier, 2014.

BAEL J., *Het verbod van erfovereenkomsten in het nieuwe erfrecht*, Die Keure, 2019.

CASMAN H. en VERBEKE A.-L., *De globale erfovereenkomst*, Intersentia, 2023.

DEBLAUWE R., *Het nieuwe erfrecht Anno 2019 – burgerrechtelijk en fiscaal*, KnopsPublishing, 2019.

EVERAERT L., *Vermogensplanning & De impact van samenlevingsvormen*, Intersentia, 2019.

MARLIER G., *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Kluwer, 2018.

VANDERHULST V., *Zorgplanning voor meerderjarige zorgkinderen*, Kluwer, 2024.

VERBEKE A.-L., CASMAN H., NIJBOER N., e.a., *Vermogensplanning tussen echtgenoten anno 2020*, Intersentia, 2020.

WUYTS L., *De functie en criteria van het intergenerationeel versterferfrecht: Continuïteitsfunctie van het intergenerationeel versterferfrecht*, Kluwer, 2024.

3.2. Tijdschriften

ANNE I., 'Stiefouderadoptie, wettige redenen en wettige belangen', *AJT* 2000-2001, 152.

BORGHS P., 'Rechtspositie meemoeder. Van adoptieve naar oorspronkelijke juridische afstamming', *NJW* 2013, afl. 282, 382.

BUYSSE E., 'Een nieuw hersamengesteld gezin: de (on)mogelijkheid om alle kinderen gelijk te behandelen', *Notamus* 2008/2, 32.

CASMAN H., 'Actualia schenkingen', *NJW* 2011, deel 2: afl. 249, 594.

CHIAU B., 'Inbreng en inkorting bij levensverzekeringen', *BN* 2018, 108.

CLAES V., 'Meerderjarige stiefouderadoptie: heeft de oorspronkelijke ouder nog iets te zeggen?', *T.Fam.* 2016, afl. 8, 189.

DEGEEST G., ‘De erfrechtelijke positie van het stiefkind in de nalatenschap van de stiefouder’, *TEP* 2016/1, 5.

DE SCHRIJVER L., VAN DEN BERG N. en VANLEENHOVE C., ‘Grensoverschrijdende erkenning in België en Nederland van wettelijke samenwoning en geregistreerd partnerschap’, *Not.Fisc.M.* 2024, afl. 8, 258.

DOM I., ‘Solidariteit tussen feitelijk samenwonende partners?’, *Not.Fisc.M.* 2018, 30.

LEIRE D., ‘Visie op de partnerschapsvormen bij overlijden: een (contesteerbare) kloof tussen erfrecht en successierechten’, *Not.Fisc.M.* 2022, 230.

MESSINE C. en ROELENS E., ‘Het begrip ‘gezinswoning’ in het civiel en fiscaal recht: een huis met veel kamers?’, *Not.Fisc.M.* 2017, 314.

MOEREMANS S., ‘De natuurlijke verbintenis, een morele held met een juridische cape?’, *RABG* 2021, afl. 1, 72.

PIGNOLET D., ‘Vermogensplanning door middel van levensverzekeringen’, *AFT* 2008, afl. 2, 4.

PUELINCKX-COENE M., ‘Schenking via storting/overschrijving op een bankrekening waarop de schenker een volmacht heeft. Enkele aspecten van de vordering tot inkorting in waarde’, *TBBR* 2013, afl. 7, 380.

PUELINCKX-COENE M., BARBAIX R. en GEELHAND N., ‘Giften - Het voorbehouden deel (Partim III)’, *TPR* 2013, afl. 1, 893.

QUIREYNS T., ‘De beoordeling van een verzoek tot herroeping van een gewone adoptie’, *T.Fam.* 2017, afl. 10, 286.

SCHOLS F., BLOKLAND P., KOLKMAN W.D., e.a., ‘Concept-Eindverslag Commissie Erfrecht KNB inzake Boek 4 BW (I)’, *WPNR* 2010, 879.

SCHOLS F., ‘Erfrechtelijke ingrepen met het oog op het informele samenleven en het samengestelde gezin’, *WPNR* 2018, 1039.

VAN ES P.C., ‘Enige opmerkingen over de nieuwe regeling van artikel 4:91 NBW’, *WPNR* 2002, nr. 6487, 337.

VAN LUNSEN S., ‘Voorstel voor wijziging van art. 4:91 BW’, *WPNR* 2003, nr. 6552, 822.

VASSEUR R., 'Hotel Mama: een nieuwe natuurlijke verbintenis in het familierecht', *T.Fam.* 2016, afl. 7, 174.

VERBEKE A.-L., 'De legitieme ontbloot of dood? Leve de echtgenoot!', *TPR* 2000, afl. 3, 1111.

VERBEKE A.-L., 'Het nieuwe erfrecht internationaal gesitueerd', *WPNR* 2003, nr. 6516, 20.

VERBEKE A.-L., 'To reserve or not to reserve?', *TEP* 2013, afl. 1, 3.

VERMEULEN A., 'De bewijsproblematiek voor feitelijke samenwoners inzake de samenwoning en de gemeenschappelijke huishouding', *Successierechten* 2023, afl. 2, 6.

VERSCHELDEN G. en GERLO J., 'Afstamming en adoptie', *TPR* 2001, afl. 3, 1848.

VERSCHELDEN G., 'Grondwettigheid van de strikte wettelijke criteria die de familierechtbank toelaten over de ouderlijke toestemmingsweigering tot extrafamiliale adoptie heen te stappen', *T.Fam.* 2023, afl. 6, 179.

WIJK-VERHAGEN E. en KEIZER J.J., 'De erfrechtelijke positie van het stiefkind en het quasi-stiefkind (I)', *WPNR* 2023, 406.

WIJK-VERHAGEN E. en KEIZER J.J., 'De erfrechtelijke positie van het stiefkind en het quasi-stiefkind (II, slot)', *WPNR* 2023, 426.

WILLEMS K., 'Waarom de uitvoering van een natuurlijke verbintenis toch een schenking kan zijn', *TEP* 2011, afl. 5, 281.

WILLEMS K., 'De onderhoudsverplichting van de lesbische meemoeder', *T.Fam.* 2012, afl. 6, 143.

X., 'Pflichtteilsverzicht' in KESSAL-WULF S. (ed.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 11*, C.H.BECK, 2022.

3.3. Bijdragen in verzamelwerken

BAEL J., ‘Overzicht van rechtspraak schenkingen en testamenten (januari 2011-september 2019): de toestemming en bekwaamheid en de vormvereisten bij de schenking en het testament’ in BAEL J. (ed.), *Rechtskroniek voor het Notariaat Deel 35*, KnopsPublishing, 2019, 89.

BERGHMAN S. en DEKNUDT G., ‘Nieuw samengestelde gezinnen: langdurige erfenistwist of strategische vermogensplanning?’ in DEKNUDT G., BERGHMAN S., DELAMEILLIEURE T., e.a. (eds.), *Nieuw-samengestelde gezinnen & Cohousing. VLN-Congres 28 november 2020*, Kluwer, 2020, 1.

KFBN (ed.), *De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld. Deel II Belgisch recht*, Bruylant, 1997, 177.

ELSERMANS R., ‘Erfovereenkomsten’ in BARBAIX R. en VAN DEN BERGH B. (eds.), *Focus op nalatenschappen, schenkingen en testamenten*, Kluwer, 2023, 304.

GEELHAND N., ‘Overzicht van de wettelijke regels in verband met de reserve in enkele landen die het EVRM hebben geratificeerd’ in KFBN (ed.), *De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld. Deel I Rechtsvergelijking*, Bruylant, 1997, 127.

ROODHOOF T. J., ‘De natuurlijke verbintenissen’ in ROODHOOF T. J. (ed.), *Bestendig Handboek Verbintenissenrecht*, Kluwer, 2024, 16.

VAN GEEL A., DE NORRE A., BALTUS A., e.a., ‘Erfbelasting: tarieven’ in TIBERGHIE A. (ed.), *Tiberghien. Handboek voor Fiscaal Recht*, Kluwer, 2024, 1763.

VERSCHELDEN G., VAN HOF T., BAETENS, J., e.a., ‘Adoptie’ in BAETENS J., BAUWENS A., DE CHAFFOY J., e.a. (eds.), *Focus op personen- en familierecht*, Kluwer, 2024, 217.

VYNCKE E. en LEIRE D., ‘Beschikbaar deel en inkorting’ in BARBAIX R. en VAN DEN BERGH B. (eds.), *Focus op nalatenschappen, schenkingen en testamenten*, Kluwer, 2023, 189.

WYLLEMAN A., ‘Onzekerheden omtrent de verzekering in het familiaal vermogensrecht’ in BREWAEYS E., COLLE P., GULDIX E., e.a. (eds.), *Redelijk eigenzinnig: liber amicorum*, KnopsPublishing, 2022, 1119.

3.4. Verzamelwerken

KFBN (ed.), *De erfrechtelijke reserve in vraag gesteld. Deel II Belgisch recht*, Bruylant, 1997, 177.

3.5. Onlinebronnen

DRIESEN L., ‘Stiefouders of plusouders?’, 22 november 2018,
<https://www.ludodriesen.be/2018/11/22/stiefouders-of-plusvaders/>.

Statistiek Vlaanderen, ‘echtscheidingen’, 26 september 2024,
<https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/echtscheidingen>.